

VNG handreiking

Op weg naar een effectrapportage

Huisvesting arbeidsmigranten bij nieuwe bedrijvigheid

Colofon

Auteurs

Bas Kurvers
Michelle Roelofsen
Koen van Polanen

Vormgeving

Sandra de Jong

Illustraties

Marjon Mertens

De handreiking 'effectrapportage bij nieuwe bedrijvigheid' (kortweg effectrapportage) is tot stand gekomen in overleg met de ministeries van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Economische Zaken en Klimaat en in samenwerking met de pilotgemeenten Barneveld, Hollands Kroon, Horst aan de Maas, Meierijstad, Rotterdam en Zuidplas. Daarnaast is er input geleverd door het bedrijfsleven en in het bijzonder door de brancheorganisaties ABU, NBBU, VNO-NCW, LTO, GTN, TLN, EVOFENEDEX, Metaalunie, FME, FNLI, COV en Nepluvi.

Foto omslag

Huisvesting bij Agrostar

1 Voorwoord: de effectrapportage, een nieuw instrument

Nederland staat voor een aantal belangrijke opgaven die ons allemaal raken. Nu en in de toekomst. Neem onze woonopgave. Hoe zorgen we ervoor dat we voldoende kwalitatieve huisvesting hebben voor iedere inwoner van ons land? Met de beperkt beschikbare woningen is er op dit moment vaak nog onvoldoende toegang tot goede, kwalitatieve huisvesting. Maar denk ook aan onze arbeidsmarkt. Hoe voorkomen we tekorten? Veel werk wordt gedaan door arbeidsmigranten, die een belangrijke bijdrage leveren aan onze economie. Nog te vaak worden arbeidsmigranten behandeld op een manier die Nederland onwaardig is. Misstanden liggen hierdoor op de loer. Om deze reden is het van belang dat zowel lokale overheden als het bedrijfsleven vroegtijdig worden aangespoord om na te denken over de effecten van arbeidsmigratie op het huisvestingsvraagstuk in gemeenten en de regio. Zo ontstaat er meer samenhang tussen de voordelen van economische groei en de inzet van arbeidsmigratie. Druk op voorzieningen kunnen we tegengaan door in een vroeg stadium weloverwogen keuzes te maken. En dat is nu, meer dan ooit, hard nodig voor het draagvlak in de samenleving.

Voor u ligt de allereerste versie van de effectrapportage bij nieuwe bedrijvigheid (hierna: effectrapportage). Wij zijn verheugd dat de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) in afstemming met de ministeries van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), en Economische Zaken en Klimaat (EZK) een eerste versie van de effectrapportage bij nieuwe bedrijvigheid heeft ontwikkeld. Dit initiatief vloeit voort uit een van de vijftig aanbevelingen van het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten, dat zich inzet voor een betere positie van arbeidsmigranten in Nederland.

Effectrapportage bij nieuwe bedrijvigheid

Bij besluitvorming over nieuwe bedrijvigheid zouden gemeenten en provincies de huisvestingsvraag als gevolg van de inzet van arbeidsmigranten onderdeel moeten maken van het vestigingsbeleid. Daardoor worden potentiële knelpunten met betrekking tot de huisvesting van arbeidsmigranten eerder onderkend. Deze verplichting zou moeten worden vastgelegd in de provinciale RO-verordening.

Bij nieuwe bedrijvigheid krijgen gemeenten met dit instrument inzicht in de huisvestingsopgave van arbeidsmigranten. Zo kunnen zij constructief met bedrijven het gesprek voeren over de inzet en huisvesting van arbeidsmigranten en hier heldere afspraken over maken.

Eind 2022 zijn de eerste verkenningen met gemeenten naar dit instrument gedaan. In het najaar 2023 is een tussenrapportage opgeleverd waarmee vijf pilotgemeenten (Hollands Kroon, Barneveld, Horst aan de Maas, Meierijstad en Zuidplas) in de praktijk aan de slag zijn gegaan. Daarnaast heeft de regio Rotterdam in samenwerking met de provincie Zuid-Holland deelgenomen aan het Werkatelier Huisvesting Arbeidsmigranten van BZK waarin onderzocht is welke mogelijkheden de nieuwe Omgevingswet biedt om tot een regionaal afgestemd Programma Huisvesting Arbeidsmigranten te komen. De lessen en resultaten van deze zes pilots zijn in deze versie van de effectrapportage verwerkt.

De effectrapportage had niet tot stand kunnen komen zonder de inzet van bovengenoemde gemeenten. Ook andere gemeenten hebben bijgedragen door hun praktijkvoorbeelden en hun netwerk richting bedrijfsleven te delen. Daarnaast heeft de VNG actief de samenwerking gezocht met diverse brancheorganisaties en individuele bedrijven, met name voor het verkrijgen van inzicht in de verschillende sectoren waar veel arbeidsmigranten werkzaam zijn en het testen van de gespreksleidraad.

Op deze plek willen wij dan ook iedereen hartelijk bedanken die heeft bijgedragen aan deze versie van de effectrapportage.

Met de publicatie van deze eerste versie van de effectrapportage is de ontwikkeling nog niet afgerond. Door praktijkervaring op te doen en samen te werken met gemeenten en regio's streven we naar een effectieve en duurzame inzet van de effectrapportage. De samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en andere belanghebbenden is van essentieel belang voor een duurzame en toekomstbestendige samenleving. Door regionale afspraken te maken over ruimtelijke en economische ontwikkelingen kunnen gemeenten en provincies grip krijgen op wonen en werken, en zo een gezonde leef- en werkomgeving creëren.

Wij nodigen u uit om deze effectrapportage te gebruiken en zo bij te dragen aan een betere huisvesting en integratie van arbeidsmigranten in Nederland.

Hoogachtend,

C.E.G. van Gennip

Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

H.M. de Jonge

Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening

M.J.H. Balster

Voorzitter Bestuurlijke Klankbordgroep Arbeidsmigranten VNG

Inhoudsopgave

Voorwoord: de effectrapportage, een nieuw instrument	2
1 Inleiding	6
1.1 Advies Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten	6
1.2 Context	6
1.3 Doel van de effectrapportage	8
1.4 Een handreiking voor gemeenten	9
1.5 Leeswijzer	9
2 Rollen en belangen	10
2.1 Gemeenten	10
2.2 De regio	11
2.3 Provincies	11
2.4 Bedrijven	12
3 Deze handreiking in vogelvlucht	13
3.1 Wat bevat deze handreiking?	13
3.2 Positionering van het instrument	13
3.3 Gespreksleidraad	14
3.4 Lijst met referentieobjecten	15
3.5 Doorontwikkeling van het instrument	17
4 Aan de slag	18
4.1 Uitkomsten van de pilots	18
4.2 Uitkomsten van het werkatelier "Aan de slag met de omgevingswet"	23
4.3 Uitwerking van de instrumentenkoffer	23
5 De Instrumentenkoffer	24
5.1 Regionale samenwerking	25
5.1.1 Regionale economisch beleid	25
5.1.2 Woondeals	25
5.1.3 Regionale Afsprakenkaders	26
5.2 Economie	27
5.2.1 Economisch Visie en programma	27
5.3 Wonen en Huisvesting	28
5.3.1 (Regionale) woonvisie	28
5.3.2 Huisvestingswet 2014	28
5.3.3 Huisvestingsverordening	28
5.3.4 Huisvestingsvergunning	29
5.3.5 Wet goed verhuurderschap	30
5.4 Omgeving	30
5.4.1 Omgevingsvisie	30
5.4.2 Programma	32
5.4.3 Omgevingsplan	33
5.4.4 Omgevingsvergunning	34
5.5 Gemeentelijk grondbeleid	35
5.5.1 Nota Grondbeleid	35
5.5.2 Kostenverhaal en anterieure overeenkomst	36

5.6 Openbare orde	37
5.6.1 Exploitatievergunning	37
5.7 Afspraken met bedrijven	38
5.8 Handhaving & toezicht	38
5.9 Toekomstige wetgeving: de Wet versterking regie op de Volkshuisvesting	39
Bijlagen	40
1. Gespreksleidraad	41
2. Referentieobjecten	47
3. Praatplaten effectrapportage	70
4. De instrumentenkoffer	74
5. Overige handreikingen VNG	75

1 Inleiding

De handreiking 'effectrapportage bij nieuwe bedrijvigheid' (kortweg effectrapportage) is tot stand gekomen in overleg met de ministeries van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Economische Zaken en Klimaat en in samenwerking met de pilotgemeenten Barneveld, Hollands Kroon, Horst aan de Maas, Meierijstad, Rotterdam en Zuidplas. Daarnaast is er input geleverd door het bedrijfsleven en in het bijzonder door de brancheorganisaties ABU, NBBU, VNO-NCW, LTO, GTN, TLN, EVOFENEDEX, Metaalunie, FME, FNLI, COV en Nepluvi.

1.1 Advies van het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten

Opeenvolgende kabinetten hebben zich verbonden en gecommitteerd aan de uitvoering van de vijftigtal aanbevelingen in het rapport 'Geen tweederangsburgers' van het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten.¹ Onder de pijler 'meer en betere huisvesting voor arbeidsmigranten'² is in het rapport 'Geen tweederangsburgers' de volgende aanbeveling opgenomen:

Effectrapportage bij nieuwe bedrijvigheid
Bij besluitvorming over nieuwe bedrijvigheid zouden gemeenten en provincies de huisvestingsvraag als gevolg van de inzet van arbeidsmigranten onderdeel moeten maken van het vestigingsbeleid. Daardoor worden potentiële knelpunten met betrekking tot de huisvesting van arbeidsmigranten eerder onderkend. Deze verplichting zou moeten worden vastgelegd in de provinciale RO-verordening.

1.2 Context

In Nederland verbleven in 2023 tussen de 600.000 en 825.000 arbeidsmigranten. De ervaring leert dat niet alle arbeidsmigranten terugkeren naar het land van herkomst. Arbeidsmigranten kunnen in een kwetsbare positie verkeren, omdat zij werkzaam zijn in een vreemd land, niet kunnen terugvallen op hun netwerk en niet altijd de weg kennen naar voorzieningen. Dit vraagt inzet van zowel de overheid als werkgevers.

Op dit moment is er een groot tekort aan woningen. De vraag naar huisvesting voor arbeidsmigranten drukt daarom door op de vraag naar woningen in de reguliere woningvoorraad en een oplossing voor de woningbouwopgave is op korte termijn niet voorhanden. Daarnaast verblijven arbeidsmigranten ook op grotere locaties die voor tijdelijk verblijf van arbeidsmigranten zijn ingericht.

Deze ontwikkeling staat niet volledig op zichzelf en is ook afhankelijk van keuzes in de samenleving die overheden maken. Hierdoor is ook de discussie over de maakbaarheid en wenselijkheid van de huidige economie toegenomen.³ Verschillende rapporten, waaronder het rapport van de

- 1 Ook in het recent verschenen Hoofdlijnenakkoord 2024-2028 is opgenomen dat de aanbevelingen van het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten worden uitgevoerd: Hoop, Lef en Trots – Hoofdlijnenakkoord 2024-2028 van PVV, VVD, NSC en BBB (d.d. 16-05-2024), p. 6
- 2 Aanjaagteam bescherming arbeidsmigranten (2020) - Rapport 'Geen tweederangsburgers. Aanbevelingen om misstanden bij arbeidsmigranten in Nederland tegen te gaan', p41
- 3 BZK (2024) – Programma Woningbouw: <https://www.volkshuisvestingnederland.nl/onderwerpen/programma-woningbouw>

Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) (2023) en de staatscommissie demografie (2024) tonen aan dat door onder andere vergrijzing en gematigde bevolkingsgroei de druk op de arbeidsmarkt toeneemt.

Rijk en regio werken bijvoorbeeld samen in het ruimtelijk domein ten aanzien van grootschalige bedrijfsvestigingen. De beleidslijn 'Grip op grootschalige bedrijventerreinen' is vastgesteld tussen BZK en EZK en provinciale bestuurders (IPO). Deze beleidslijn beoogt voldoende geschikte ruimte met kwaliteit te reserveren voor nieuwe bedrijventerreinen voor grootschalige vestigingen van bedrijven van regionale en/of nationale meerwaarde en tegelijk zorgvuldig om te gaan met bestaande ruimte.⁴ In deze beleidslijn wordt ook verwezen naar de handreiking (regionale) meerwaarde.⁵

Definitie arbeidsmigrant

Deze handreiking is opgesteld om de huisvestingsbehoefte van arbeidsmigranten te kunnen koppelen aan (lokaal) vestigingsbeleid. Voor deze handreiking geldt dat een arbeidsmigrant:

- een persoon die EU-ingezetene is of legaal verblijft via een EU-lidstaat;
- in Nederland werkt of tot voor kort gewerkt heeft en nog in Nederland verblijft;
- tegen een relatief laag salaris;
- zich (nog) niet heeft gevestigd in een zelfstandige woonruimte.

*Er moet hierbij opgemerkt worden dat arbeidsmigranten werken volgens verschillende Nederlandse cao's. Dit betekent dat, alhoewel arbeidsmigranten tegen relatief laag salaris werken, zij nadrukkelijk niet minder horen te verdienen dan bepaald onder het wettelijk minimum loon.

Een aantal sectoren (zoals de logistiek, land- en tuinbouw, de voedings- en metaalindustrie) zijn voor een belangrijk deel afhankelijk van arbeidsmigranten. Door de groeiende krapte op de arbeidsmarkt, zal dit toenemen. SEO (2018) schrijft hierover: 'Arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa hebben een substantiële waarde voor de Nederlandse economie in het algemeen en die van enkele regio's in het bijzonder. Ze zorgen primair voor additionele werkgelegenheid, productie en inkomen in de regio waar ze worden ingezet. Zonder deze arbeidsmigranten verwachten werkgevers dat ze hun productieproces moeten aanpassen, inperken of verplaatsen'.⁶

Tegelijkertijd constateert de WRR (2023) in haar rapport 'Goede zaken. Naar een grotere maatschappelijk bijdrage van ondernemingen' dat de krachten van ondernemers vaak onderbenut blijven bij oplossingen van maatschappelijke opgaven en geeft hier verschillende oorzaken van. Aan de ene kant houdt de overheid gevestigde ondernemingen uit de wind en zou het voor bedrijven niet zo gemakkelijk moeten zijn om negatieve effecten af te schuiven op de maatschappij. Aan de andere kant onderkent de overheid de zakelijke realiteit van bedrijven onvoldoende. Dit wordt vooral opgemerkt door incoherent beleid van de overheid waarmee ondernemingen geconfronteerd worden.⁷

4 Kamerbrief min EZK, 15 december 2023, Landelijke, gezamenlijke beleidslijn Grip op grootschalige bedrijfsvestigingen (kernmerk DGBI-DR / 41257628)

5 De handreiking (regionale) meerwaarde (STEC-groep) richt zich op bedrijven die meer dan 5 hectare nodig hebben. In deze handreiking wordt geschetst hoe de regionale meerwaarde vervolgens een rol zou kunnen spelen in de planontwikkeling en gronduitgifte, waarbij een bijdrage aan maatschappelijke opgaven (bijvoorbeeld koppeling met de Regionale Energie Strategie, klimaatadaptatie en/of de huisvesting van arbeidsmigranten) mogelijk is. (p-8-9). Hier is nadrukkelijk geen blauwdruk voor en dit moet afhankelijk van de lokale opgave en behoefte vormgegeven worden.

6 Rapport 'De economische waarde van arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa voor Nederland', SEO Economisch Onderzoek (2018), p. 29.

7 WRR (2023), Goede zaken. Naar een grotere maatschappelijk bijdrage voor ondernemingen.

Wat wil de nieuwe coalitie (PVV, VVD, NSC en BBB) volgens het hoofdlijnenakkoord '2024-2028'?⁸

“Arbeidsmigratie is nodig voor onze economie en ondernemers, maar het is nodig kritisch te blijven op wie wij nodig hebben en wie ons nodig heeft. Er komt een afwegingskader voor de vestiging van nieuwe bedrijven, in relatie tot de benodigde arbeidsmigranten, ruimte en energie.”

En

“Werkgevers van arbeidsmigranten (niet Nederlandse ingezetenen) worden eindverantwoordelijk voor overlast en kosten van arbeidsmigranten zonder reguliere huisvesting (shortstay en midstay). Zij moeten daarvoor afspraken maken met gemeenten waarin hun werknemers short- en midstay worden gehuisvest. Bevorderd wordt dat medeoverheden meer ruimte laten voor huisvesting op het terrein van de werkgever.”

1.3 Doel van de effectrapportage

Het uitgangspunt van deze handreiking is dat gemeenten bij besluitvorming over nieuwe bedrijvigheid de huisvestingsvraag voor arbeidsmigranten die daarmee gepaard gaat onderdeel maken van het vestigingsbeleid.

Hierdoor wordt het ook duidelijk of het realiseren van extra huisvesting voor arbeidsmigranten binnen de eigen gemeente of de regio haalbaar is. Dit betekent dat gemeenten zelf aan de slag kunnen om deze effecten inzichtelijk te krijgen en onderdeel te maken van een bewuste belangenafweging. Ter ondersteuning daarvan is de handreiking 'effectrapportage bij nieuwe bedrijvigheid' opgesteld. Deze handreiking heeft vier doelen:

1. Het stelt gemeenten in staat om de huisvestingsbehoefte van arbeidsmigranten op een constructieve manier te bespreken met bedrijven.
2. Het stelt gemeenten in staat de huisvestingsbehoefte als gevolg van de inzet van arbeidsmigranten bij nieuwe bedrijvigheid inzichtelijk te maken.
3. Het geeft een overzicht van de mogelijkheden die het huidige gemeentelijk (juridisch) instrumentarium biedt.
4. Het stelt gemeenten in staat deze inzichten te laten meewegen in de besluitvorming en beleidskeuzes.

Soms wordt er in de media ook gesproken over het scheiden van bed en baan. Hiermee wordt bedoeld dat het in sommige gevallen onwenselijk is dat het contract voor huisvesting is gekoppeld aan het arbeidscontract. Wanneer we het hier hebben over het koppelen van huisvesting aan bedrijvigheid, dan bedoelen we dus de gemeentelijke beleidsvelden.

1.4 Een handreiking voor gemeenten

De VNG geeft met deze handreiking verdere uitwerking aan de bovenstaande aanbeveling van het Aanjaagteam. Deze handreiking is in eerste instantie bedoeld voor beleidsmakers en bestuurders van gemeenten. De focus is hierbij geweest op een praktische werkwijze voor gemeenten binnen de bestaande mogelijkheden. We schrijven nadrukkelijk niet voor welke besluiten gemeenten moeten nemen. De economische en huisvestingsopgave kunnen per gemeente immers aanzienlijk verschillen. Tot slot valt het politieke vraagstuk of een dergelijk instrument verplicht gesteld moet worden buiten de scope van deze handreiking.

1.5 Leeswijzer

Hoofdstuk twee beschrijft de rollen en belangen van de verschillende actoren als het gaat om bedrijfsvestiging en huisvesting van arbeidsmigranten. Hoofdstuk drie gaat in op de opbouw en positionering van deze handreiking. In hoofdstuk vier wordt ingegaan op de belangrijkste lessen uit de pilots. Tot slot geeft hoofdstuk vijf een overzicht van het (juridisch) instrumentarium dat gemeenten tot hun beschikking hebben.

2 Rollen en belangen

In dit hoofdstuk gaan we dieper in op de rollen en belangen van de verschillende stakeholders als het gaat om nieuwe bedrijvigheid (nieuwe vestiging van bedrijven en bedrijfsuitbreiding) en de huisvesting van arbeidsmigranten.

Deze handreiking gaat ervan uit dat er een gemeenschappelijk belang is voor bedrijven en de overheid om samen met de bedrijfsvestiging ook de huisvesting van arbeidsmigranten te organiseren. Dit vraagt om onderling vertrouwen en samenwerking. Op hoofdlijnen geldt dat uitzendbureaus, werkgevers en huisvesters primair verantwoordelijk zijn voor een goede woon- en werksituatie van arbeidsmigranten. Gemeenten kunnen door ruimtelijk beleid en vergunningen de huisvesting mogelijk maken. In sommige gevallen zijn er regionale afspraken over gemaakt en/of spelen provinciale regels een rol.

2.1 Gemeenten

Gemeenten zijn in veel gevallen primair aan zet bij keuzes die worden gemaakt over nieuwe bedrijvigheid. Deze keuzes worden gemaakt bij het opstellen van economisch- en ruimtelijkbeleid en bij uitgifte van gronden aan bedrijven. Zij zouden daarom bij het maken van die keuzes inzichtelijk moeten krijgen welke gevolgen dit heeft op de huisvestingsvraag van arbeidsmigranten. De aanwezigheid van voldoende arbeidskrachten is een belangrijke vestigingsfactor voor bedrijven. Sommige branches zijn voor een belangrijk deel afhankelijk van de inzet van arbeidsmigranten.

“Een substantieel deel van de economie van Barneveld zou niet kunnen functioneren zonder arbeidsmigranten.” Wim Oisterwijk, wethouder van de pilotgemeente Barneveld

Het is cruciaal te achterhalen wat de potentiële toename in huisvestingsbehoefte is bij nieuwe bedrijvigheid en te achterhalen waar deze werknemers gehuisvest moeten worden. Dit kan onwenselijke situaties voorkomen als gevolg van het tekort aan adequate huisvesting. Daarnaast gaat het belang van gemeenten verder dan alleen het meewegen van de huisvestingsvraag bij nieuwe vestiging. Er zijn ook consequenties op het gebied van toename in verkeersbewegingen binnen of buiten de regio, leefbaarheidsvraagstukken en sociale vraagstukken.

Meer informatie over hoe u als gemeente onwenselijke situaties kunt voorkomen en tegengaan is terug te vinden in [het barrièremodel 'bescherming kwetsbare arbeidsmigranten'](#).

Gemeenten hebben diverse publiekrechtelijke instrumenten tot hun beschikking om te sturen op bedrijfsvestiging, economie, ruimtelijke ordening en huisvesting. De verschillende instrumenten die een gemeente tot haar beschikking heeft zijn toegelicht in hoofdstuk 5, de instrumentenkoffer.

2.2 De regio

Grootschalige bedrijvigheid heeft vaak een (boven)regionaal karakter. Zo zijn deze bedrijven vaak van (boven)regionaal belang en zijn deze aangewezen op regionale bedrijventerreinen. Ook zijn de effecten van deze bedrijven niet beperkt tot de grenzen van een gemeente. Daarom maken gemeenten in 'economische regio's' samen met hun provincie in principe afspraken over de ontwikkeling van bedrijventerreinen (en soms de vraag naar kantoorruimte). Dit gebeurt op basis van behoefteprognoses en is bedoeld om bedrijven te begeleiden naar de beste plek voor de onderneming en het voorkomen van onderlinge concurrentie. Regionale ontwikkelingsmaatschappijen en/of de gemeentelijke acquisitie houden hier rekening mee bij het aantrekken van (internationale) bedrijven.

Binnen de woningmarktregio's wordt de woonbehoefte en in het verlengde daarvan de toekomstige bouwstroom afgestemd. Woningmarktregio's en economische regio's kennen soms een andere indeling van deelnemende gemeenten.

2.3 Provincies

Provincies hebben een rol in het sturen op gewenste economische ontwikkelingen op de daarvoor aangewezen locaties. Hiervoor worden diverse instrumenten ingezet, waaronder het provinciaal omgevingsbeleid, bedrijventerreinenstrategieën, provinciale behoefteramingen, woon-werkakkoorden en beleid op het voorkomen en terugdringen van leegstand. Daarnaast hebben provincies een toetsende rol als het gaat om de regionale woonagenda's en ruimtelijk beleid van gemeenten.

Het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten heeft aanbevolen dat bij besluitvorming over nieuwe bedrijvigheid gemeenten en provincies de huisvestingsvraag als gevolg van de inzet van arbeidsmigranten onderdeel moet maken van het vestigingsbeleid en dat de verplichting hiertoe zou moeten worden opgenomen in de provinciale omgevingsverordening.⁹ Deze aanbeveling is voor de huidige vorm van de effectrapportage niet verder uitgewerkt omdat deze in eerste aanleg voor gemeenten is opgesteld. Wel willen wij hieronder nog kort het huidige 'landschap' op dit gebied schetsen. Op dit moment is de provincie Zuid-Holland de enige provincie die hier iets over heeft opgenomen in haar omgevingsverordening.¹⁰

Artikel art. 7.45i Huisvesting arbeidsmigranten

(...)

3

Een omgevingsplan dat nieuwe bedrijfsmatige activiteiten toelaat die naar verwachting zullen leiden tot een aanzienlijke toename van de werkgelegenheid, brengt de extra huisvestingsbehoefte van werknemers in beeld en op welke wijze hierin zal worden voorzien.

Provincies kunnen ook op andere wijzen bijdragen aan de dialoog over de huisvestingsbehoefte van arbeidsmigranten. In de provincie Noord-Holland en Noord-Brabant hebben beiden provincies de rol van regisseur op zich genomen. Noord-Holland geeft hierin aan dat hun rol is het zoeken

9 Aanjaagteam bescherming arbeidsmigranten (2020) - Rapport 'Geen tweederangsburgers. Aanbevelingen om misstanden bij arbeidsmigranten in Nederland tegen te gaan', p41

10 Zie voor volledige besluit: <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR703362/>

naar locaties en deze ruimtelijk mogelijk maken in overleg met de gemeenten.¹¹ In de provincie Noord-Brabant is in eerste instantie gekozen om te ondersteunen en aan te sluiten bij koplopergemeenten, om op deze manier huisvesting van arbeidsmigranten actief te stimuleren in de regio's.¹²

2.4 Bedrijven

Verschillende brancheorganisaties hebben de aanbevelingen en uitwerking van het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten onderschreven. Het committeren van het bedrijfsleven aan dit rapport is van groot belang om tot constructieve samenwerking tussen bedrijfsleven en overheid en tot oplossingen te komen.

Bedrijven hebben arbeidsmigranten nodig voor het verrichten van verschillende werkzaamheden. Zij zetten hen in omdat de werkzaamheden tijdelijk zijn (denk aan oogstseizoenen) of omdat er niet genoeg werknemers gevonden kunnen worden in Nederland voor specifieke werkzaamheden. Arbeidsmigranten zijn zodoende in verschillende branches nodig voor de Nederlandse economie en bedrijven moeten goede huisvesting van het flexibel en/of in te lenen personeel beschouwen als de eigen verantwoordelijkheid

Tegelijkertijd heeft de enorme schaarste aan woningen geresulteerd in onveilige woningen, onvoldoende voorzieningen en te hoge huurprijzen. Deze effecten zijn in het verleden onvoldoende meegewogen in de vestigingskeuze en zijn daarmee feitelijk afgewenteld op de arbeidsmigrant en de leefbaarheid binnen gemeenten. Door de aanhoudende krapte op de arbeidsmarkt in combinatie met het gebrek aan woningen wordt beschikbaar (flexibel) personeel én geschikte huisvesting een steeds belangrijker vestigingsfactor voor bedrijven. Het huisvestingsvraagstuk zal voor het bedrijfsleven daarom steeds meer (moeten) meewegen in de zoektocht naar de juiste locatie. Bij verschillende bedrijven die hebben meegewerkt aan deze handreiking zien we dat zij soms noodgedwongen naast hun primaire bedrijfsproces ook de realisatie van huisvesting op zich hebben genomen voor hun medewerkers. De (te) grote afhankelijkheid van de inzet van arbeidsmigranten leidt in sommige gevallen ook tot investeringen in innovaties zoals automatisering en robotisering.

Bedrijven hebben een groot belang bij fitte en gezonde werknemers, die op een veilige manier in Nederland kunnen wonen en werken. Dit wordt ook teruggezien in:

1. 'Goed werkgeverschap' krijgt een steeds grotere rol omdat bedrijven ook constateren dat goed werkgeverschap leidt tot betere werknemers die zich graag aan het bedrijf verbinden.
2. Goede huisvesting zorgt voor gezondere en fittere werknemers, minder uitval van ziekte, binding aan het bedrijf en daarmee continuïteit van het bedrijf.
3. Goede voorzieningen zoals goede huisvesting trekken arbeidsmigranten aan om in Nederland te willen werken.

11 Provincie Noord-Holland (2024), project huisvesting buitenlandse werknemers: https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Bouwen_Wonen/Projecten/Huisvesting_buitenlandse_werknemers/Over_het_project

12 Voor meer informatie, zie ook factsheet regionale samenwerking: <https://www.volkshuisvestingnederland.nl/documenten/publicaties/2023/04/06/factsheet-regionale-samenwerking-voor-huisvesting-van-arbeidsmigranten>

3 Deze handreiking in vogelvlucht

De inzet van de VNG is dat gemeenten met deze handreiking aan de slag gaan. We hopen dat gemeenten met dit nieuwe instrument gefaciliteerd worden om de volgende stap te zetten: in alle fasen van visie-, plan- en besluitvorming economische ontwikkelingen rechtstreeks te verbinden aan de noodzaak te anticiperen op voldoende huisvesting voor arbeidsmigranten.

3.1 Wat bevat deze handreiking?

Deze handreiking bevat handvatten om als gemeente de inzet van het aantal arbeidsmigranten bij bedrijfsvestiging (of grootschalige uitbreiding) inzichtelijk te maken en potentiële knelpunten op het gebied van huisvesting eerder te onderkennen en mee te laten wegen in de besluitvorming. Dit betekent dat deze handreiking niet de effectrapportage is, maar wel de middelen aanreikt om de effecten van een bedrijfsvesting of -uitbreiding op de huisvestingsbehoefte van EU-arbeidsmigranten inzichtelijk te maken.

De middelen die in deze handreiking beschreven worden om de effecten van bedrijfsvestigingen inzichtelijk te maken zijn: de gespreksleidraad, welke gemeenten in staat stelt het constructieve gesprek aan te gaan met ondernemers en de lijst met referentieobjecten, welke een beeld geven van het aantal arbeidsmigranten dat in verschillende bedrijven werkzaam is. Hierdoor ontstaat een beter begrip van de diversiteit van verschillende sectoren en bedrijven en kan het gesprek met het bedrijfsleven beter voorbereid worden.

“De gespreksleidraad geeft de basis voor wat je allemaal meeneemt in het gesprek. Samen met de referentieobjecten kan dit helpen om na te gaan hoe bedrijfsprocessen verlopen.” Gemeente Horst aan de Maas

Ook is bij de pilotgemeenten opgehaald welke (juridische) instrumenten zij nu tot hun beschikking hebben om te sturen op bedrijfsvestiging enerzijds en huisvesting anderzijds. Deze zijn vervolgens beschreven in de instrumentenkoffer (zie hoofdstuk 5).

3.2 Positionering van het instrument

- Relatie bedrijfsvestiging en woonbehoefte

In lijn met het advies omschreven in het rapport van het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten is voor de ontwikkeling van de eerste versie enkel het effect van de bedrijfsvestiging op de huisvestingsbehoefte onderzocht. Hierbij is sterk naar voren gekomen hoe economie en huisvesting verschillende beleidsdomeinen raken, zoals omgevingsbeleid, gronduitgifte en economie. De pilots lieten sterk het belang van aanpalende beleidsdomeinen sterk zien.

- Opgewerkt vanuit de praktijk van gemeenten

De inzet van de gespreksleidraad en de referentieobjecten is getest in de praktijk door de pilotgemeenten. Daarnaast is de gespreksleidraad voorgelegd aan diverse brancheorganisaties. Bij de gemeenten Barneveld, Hollands Kroon, Horst aan de Maas, Meierijstad en Zuidplas is nagegaan

waar de instrumenten in effectrapportage gebruikt kunnen worden binnen de gemeente, wat hiervoor nodig is en op welke beleidsvelden dit doorwerkt. Samen met de gemeente Rotterdam is in het werkatelier omgevingswet onder leiding van het ministerie BZK nagegaan welke mogelijkheden een programma (het nieuwe instrument van de Omgevingswet) biedt om huisvesting en nieuwe bedrijvigheid aan elkaar te koppelen en om te komen tot regionale afstemming tussen gemeenten

- Gemeenten moeten zelf aan de slag om tot een effectrapportage te komen

Deze handreiking geeft gemeenten de middelen om zelf inzicht te krijgen in hoeveel arbeidsmigranten een bedrijfsvestiging of -uitbreiding potentieel met zich meeneemt en wat het effect hiervan is op de huisvestingsbehoefte. Wat gemeenten vervolgens besluiten met deze informatie te doen, ligt bij de gemeenten zelf. Deze handreiking stuurt niet op wenselijke uitkomsten bij gemeenten of bedrijfsleven. Het stelt gemeenten enkel in staat de inzichten te verkrijgen.

- Publiek-private samenwerking

De handreiking is het resultaat van samenwerking met de eerdergenoemde brancheorganisaties en verschillende bedrijven. Gedurende het proces zijn zij meerdere keren geraadpleegd. Brancheorganisaties onderschrijven de betekenis van de effectrapportage en de uitkomsten van het rapport gepubliceerd door het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten. De brancheorganisaties en bedrijven hebben actief meegewerkt aan de totstandkoming van de effectrapportage. Daarnaast is er bij het ontwikkelen van de effectrapportage duidelijk geworden dat gemeente en ondernemers elkaar nodig hebben bij oplossingen rond dit vraagstuk. Het kwam ook overduidelijk naar voren dat beide kanten sterk zoeken naar een oplossing op het huisvestingsvraagstuk.

- Niet verplicht (politieke discussie buiten scope effectrapportage)

Het afgelopen jaar is de politieke interesse voor de effectrapportage toegenomen en is er een discussie ontstaan over het verplicht stellen van een effectrapportage in de belangenafweging bij de vestiging van nieuwe bedrijven of grootschalige uitbreiding. Deze handreiking richt zich op de bestaande mogelijkheden binnen het huidige juridische gemeentelijk instrumentarium.

3.3 Gespreksleidraad

De VNG heeft een gespreksleidraad ontwikkeld die gemeenten in staat stelt om op een constructieve wijze in gesprek te gaan met nieuwe en bestaande bedrijven over de huisvesting van personeel. De informatie uit deze gesprekken moet duidelijkheid geven over het aantal arbeidsmigranten werkzaam bij het (nieuwe) bedrijf. Het uitgangspunt is daarbij dat aan de hand van de gespreksleidraad het goede gesprek kan plaatsvinden tussen gemeente en bedrijf. De gespreksleidraad geeft hierbij tips en handvatten waar een gemeente naar kan vragen en waar zij rekening mee kan houden. De gespreksleidraad bevat de volgende onderdelen:

1. Algemene bedrijfsinformatie
2. Locatie informatie
3. Bedrijfsperspectief
4. Personeel
5. Huisvestingsplan flexibel personeel
6. Wederkerigheid

Een gesprek tussen gemeente en bedrijf over de effecten op de huisvesting van arbeidsmigranten is niet mogelijk wanneer er nog geen eindgebruiker in beeld is. Dit is bijvoorbeeld het geval in de beginfase van de ontwikkeling van bedrijventerreinen maar in sommige gevallen ook wanneer er een ontwikkelaar tussen zit. Gemeenten zullen zich op deze situatie moeten beraden. De VNG merkt daarbij wel op dat steeds meer gemeenten geen medewerking meer verlenen aan ontwikkelingen waarbij onduidelijkheid bestaat over de eindgebruiker en daarmee ook de exacte activiteiten op een locatie niet bekend zijn.

De VNG adviseert om de gespreksleidraad in te zetten bij iedere grootschalige uitbreiding van bedrijvigheid of nieuwe vestiging van bedrijven.

3.4 Lijst met referentieobjecten

Het ontbreekt aan betrouwbare informatie over het aantal arbeidsmigranten in diverse sectoren. Dit komt onder andere door het gebruik van wisselende definities. Ook zou het werken met generieke cijfers geen recht doen aan de diversiteit van bedrijven binnen een sector. Daarom heeft de VNG in de uitwerking van deze handreiking gekozen voor de inzet van een lijst met referentieobjecten.

In het verzamelen van referenties is de nadruk gelegd op vier sectoren waarvan duidelijk is dat hier de meeste arbeidsmigranten werkzaam zijn:

- Logistiek
- Land- en tuinbouw
- Voedingsindustrie
- Metaalindustrie

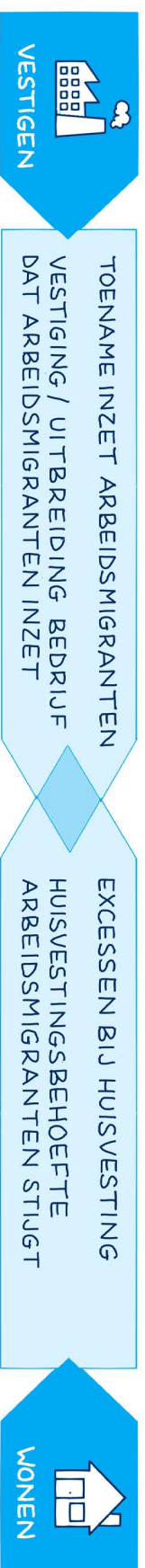
Voor ieder referentieobject wordt een korte beschrijving gegeven van de bedrijfsactiviteiten en het bijbehorende kengetal geeft een indicatie van hoeveel arbeidsmigranten mogelijk ingezet zouden kunnen worden bij vergelijkbare bedrijvigheid. Het bedrijf heeft zelf de informatie aangeleverd en toestemming gegeven voor de publicatie van deze gegevens. Deze informatie kan vervolgens gebruikt worden ter bevestiging of vergelijking in het gesprek met ondernemers.

De referenties zijn absoluut niet bedoeld om 'algemeenheden' uit te extrapoleren. Dat kan niet en doet geen recht aan de verscheidenheid in de praktijk. Dit zijn slechte enkele foto's van bedrijven die gemeenten in staat stellen zich goed voor te bereiden op een gesprek met een bedrijf. Hoe het bij een individueel bedrijf georganiseerd is, kan alleen opgehaald worden door in gesprek te gaan met het bedrijf en is onder andere afhankelijk van het type werk, de continuïteit van de orderportefeuille, de mate van automatisering, seizoensinvloeden en de regionale arbeidsmarkt. In de agrarische sector vindt in tegenstelling tot andere sectoren de huisvesting bijvoorbeeld vaak op eigen grond plaats. Dit geeft de huisvestingsopgave een andere dynamiek.

De inzet van de VNG is om de komende periode meer referentiebedrijven toe te voegen. De lijst en een nadere toelichting op de diversiteit in de verschillende sectoren is te vinden in bijlage 2.

NIEUWE BEDRIJVIGHEID & BEDRIJFSUITBREIDING IN DE GEMEENTE

RELATIE VESTIGEN & WONEN BINNEN GEMEENTELIJKE AANPAK

UITGANGSPUNT VNG

 BIJ BELEIDS- & BESLUITVORMING OVER BEDRIJVIGHEID

MOETEN GEMEENTEN IN BEELD BRENGEN

GEVOLGEN VOOR DE HUISVESTINGSBEHOEFTE VAN ARBEIDSMIGRANTEN

HANDREIKING VOOR EFFECTRAPPORTAGE

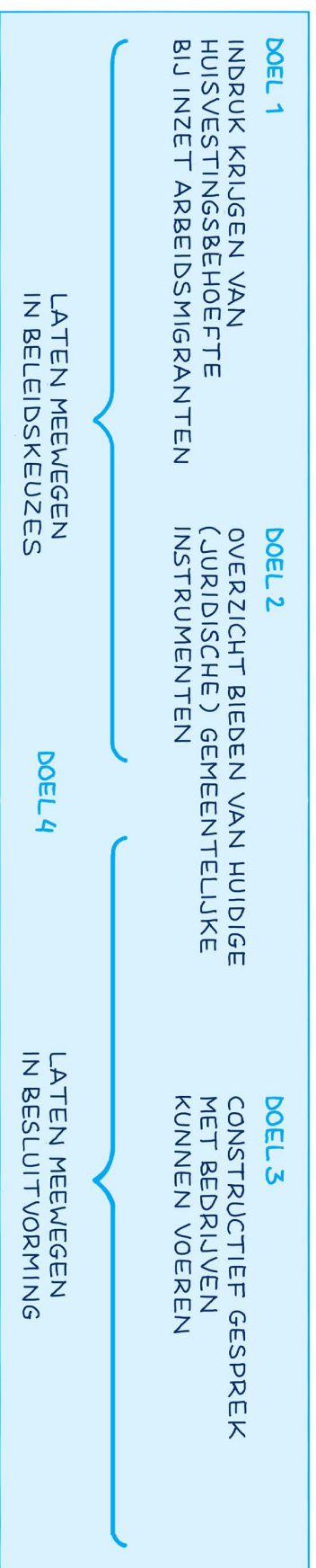
LIJST MET REFERENTIEOBJECTEN

(JURIDISCHE) INSTRUMENTENKOPFER

GESPREKLEIDRAAD

3.5 Doorontwikkeling van het instrument

Met de publicatie van deze handreiking stopt de ontwikkeling niet. In lijn met de aanbeveling van het Aamjaagteam richt deze handreiking zich vooralsnog enkel op de relatie tussen bedrijfsvestiging en de huisvesting van arbeidsmigranten. Deze afbakening is in eerste instantie noodzakelijk omdat het een nieuw instrument is en hiermee eerst ervaring moet worden opgedaan. Door in de praktijk te werken met deze handreiking zullen nieuwe inzichten ontstaan.

De doorlooptijd van de pilots (circa 6 maanden) maakt dat ook niet alle lijnen die pilotgemeenten hebben ingezet afgerond zijn. Bijvoorbeeld omdat de nieuwe economische of omgevingsvisie nog moet worden vastgesteld of omdat gronduitgifte pas voorzien is in 2025. Deze handreiking zal daarom ook na publicatie om een doorontwikkeling vragen.

Naast verdieping op bestaande onderwerpen kan de doorontwikkeling ook gevonden worden in verbreding van de inzet om ook de effecten op andere beleidsterreinen inzichtelijk te maken. We zien nu al in de praktijk van de pilotgemeenten dat het werken met deze effectrapportage er ook toe leidt dat er bijvoorbeeld ook nagedacht wordt over de effecten op gebied van registratie, taal, integratie en de toegang tot zorg en voorzieningen

“Het zou goed zijn om te onderzoeken hoeveel arbeidsmigranten er echt in onze gemeente wonen. Dat vraagt wel tijd en capaciteit. En je moet dan ook gelijk nadenken over wat je met de uitkomsten wilt doen, denk aan registratie, voorlichting en de toegang tot voorzieningen”. gemeente Zuidplas.

4 Aan de slag

Dit hoofdstuk schetst de uitkomsten van de pilots en de adviezen die daaruit volgen. Er is gewerkt aan een lerend instrument in doorontwikkeling. Het is nog niet af. Dit betekent ook dat onderstaande lessen, getrokken uit de pilots, kwalitatief van aard zijn.

4.1 Uitkomsten van de pilots

In de uitkomsten volgen we de rode draad van de stappen die zijn gezet in de pilotgemeenten. Hierbij worden per stap de geleerde lessen en hieruit volgende adviezen toegelicht. Op hoofdlijnen zijn in de vijf pilotgemeenten de volgende stappen genomen:

BEWUSTWORDING & GEZAMENLIJKE VERANTWOORDELIJKHEID

AFSTEMMING & BESTUURLIJK COMMITMENT

WERKEN MET DE GESPREKSLEIDRAAD & REFERENTIEOBJECTEN

INZICHT IN INSTRUMENTENKOFFER

BEPALEN INZET BELEIDS - EN JURIDISCHE INSTRUMENTEN

REGIONALE AFSTEMMING

Bewustwording en gezamenlijke verantwoordelijkheid

- Het belang van het uitvoeren van een effectrapportage is voor iedere gemeente en regio verschillend. Ga binnen huidige afsprakenkaders en beleid na waar aanknopingspunten zijn. Hierbij kan worden nagegaan wat al geschreven wordt over arbeidsmigranten, huisvesting (van aandachtsgroepen), maar ook over eventuele ambities rondom door ontwikkeling van bedrijventerreinen.
- Werken met deze handreiking en aan het idee van een effectrapportage leidt tot inzicht en bewustwording en helpt de pilotgemeenten de thematiek scherp en op de agenda te krijgen.
- De huisvesting van arbeidsmigranten is een taak van werkgevers, uitzendbureaus en huisvesters. Tegelijkertijd is het ruimtelijk faciliteren van huisvesting een gemeentelijke taak. Gemeenten moeten dus ook goed doordrongen zijn van de verschillende rollen en belangen bij deze opgaven.
- Het zoeken naar oplossingen en het gesprek over de huisvesting van arbeidsmigranten moet zo vroeg mogelijk in het proces van bedrijfsvestiging of grootschalige uitbreiding plaatsvinden. Bij voorkeur dus al voordat bedrijventerreinen ontwikkeld worden of grond wordt verkocht.
- Een sterke relatie met het bedrijfsleven door middel van ondernemerskringen of dialoogtafels met ondernemers zorgt ervoor dat er eerder draagvlak kan worden gevonden bij ondernemers en dat de samenwerking gemakkelijker opgezocht kan worden. De gemeente Meierijstad kent hierin het Platform Ondernemend Meierijstad waar zij vraagstukken kunnen klankborden en de gemeente Barneveld heeft door middel van een driedaagse werkconferentie verschillende vraagstukken en antwoorden bij lokale ondernemers opgehaald.

Afstemming en bestuurlijk commitment

- Werken met de effectrapportage raakt verschillende beleidsvelden. Dit betekent dat vaak verschillende wethouders en gemeentelijke afdelingen betrokken zijn. Van beleid tot uitvoering. Dit vraagt om goede interne afstemming en samenwerking. De effectrapportage moet daarom ook college breed draagvlak hebben.
- Het dossier wordt gemakkelijker en beter opgepakt wanneer er een bestuurlijk trekker is aangewezen en er een mandaat of opdracht is in de organisatie om met de effectrapportage aan de slag te gaan.
- Ook het effect van andere beleidskeuzes (landschappelijke inpassing, mobiliteit, duurzaamheid) moet meegewogen worden bij het effect van het vestigen van een bedrijf; de huisvesting van arbeidsmigranten is dus niet het enige, maar één van verschillende criteria.
- Maak gebruik van een ambassadeur of meerdere ambassadeurs wie het thema of de opgave kunnen trekken in de verschillende afdelingen in de gemeente. Het werken met een effectrapportage gaat immers niet vanzelf: werken met deze effectrapportage en het organiseren van alle betrokken gemeentelijke disciplines vraagt veel inzet en focus van de organisatie. Dit kost tijd en capaciteit.
- Op verzoek van de pilotgemeenten heeft de VNG onderstaande praatplaat ontwikkeld die intern gebruikt kan worden om het vraagstuk verder in de organisatie te bespreken. De praatplaat maakt inzichtelijk wat het vraagt van gemeenten om effectief met deze opgave aan de slag te gaan.

GEMEENTE - SAMEN AAN DE SLAG MET DE EFFECTRAPPORTAGE

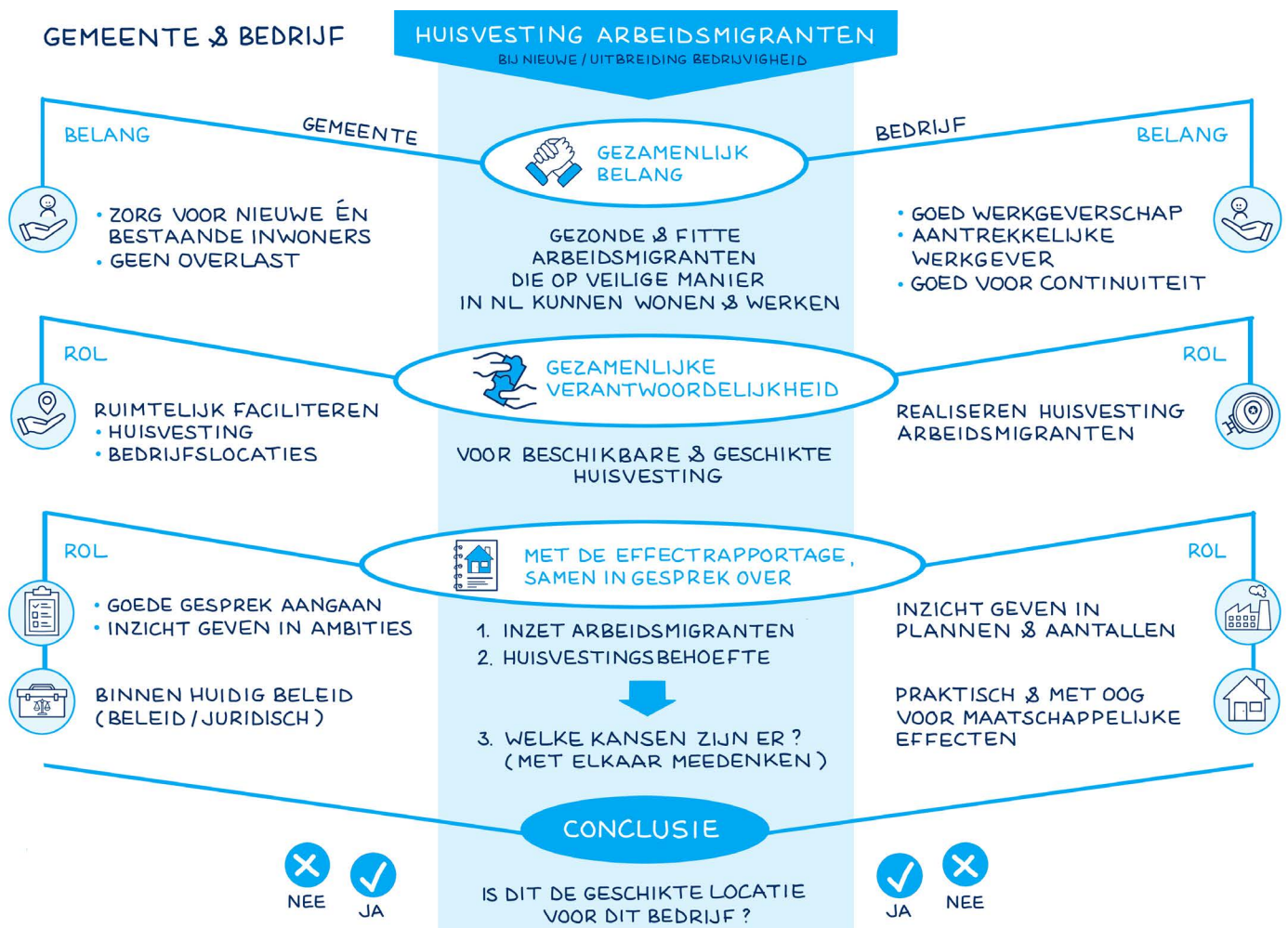
DOEL

Werken met de gespreksleidraad en referentieobjecten

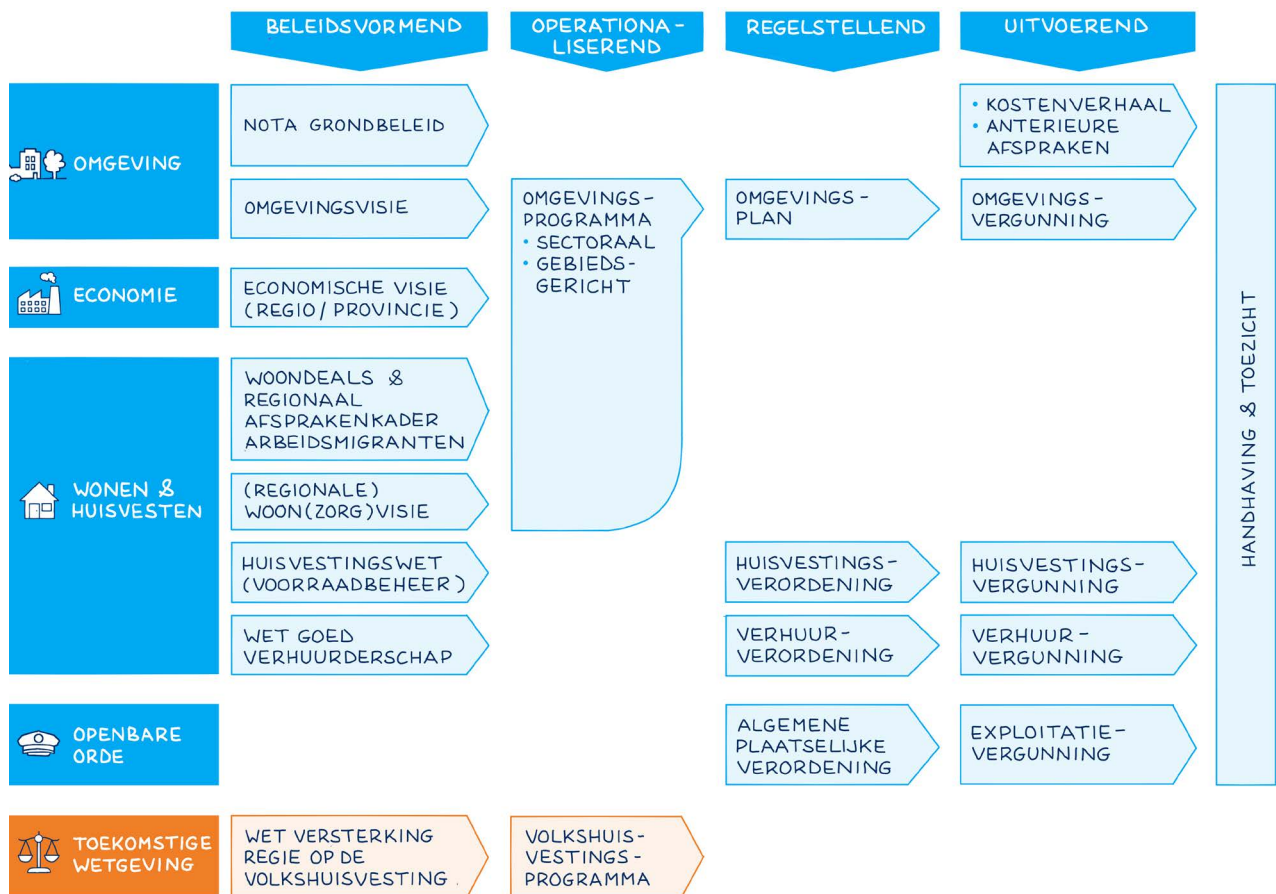
- De gespreksleidraad, in combinatie met de referentieobjecten, werkt en helpt gemeenten goed voorbereid het gesprek te voeren met het bedrijfsleven.
- De gespreksleidraad (en de effectrapportage) geeft gemeenten de legitimiteit om het gesprek aan te gaan over bedrijfsvoering van een bedrijf.
- Het werken met de gespreksleidraad vraagt een andere manier van omgaan met lokale en regionale ondernemers. Durf het gesprek aan te gaan. Kijk naar wat u ondernemers kunt brengen en niet alleen naar wat u komt halen. Het gesprek dient dus nadrukkelijk geen eenrichtingsverkeer te zijn. Daarnaast is het ook sterk aan te raden het gesprek fysiek te laten plaatsvinden.
- De gespreksleidraad kan gebruikt worden voor gesprekken met al gevestigde ondernemers om op deze manier meer inzicht te krijgen in de hoeveelheid arbeidsmigranten die al werkzaam zijn in de gemeente. Indien het gesprek plaatsvindt met een al gevestigde ondernemer, is het goed na te gaan wat u als gemeente brengt en wat de ambities van de gemeente zijn waarbij samenwerking met ondernemers opgezocht kan worden. Denk hierbij ook aan energietransitie of innovatie.
- Wees transparant in wat u vraagt en wat u wilt doen met de opgevraagde informatie. Schets reële verwachtingen bij de ondernemer. Samenwerking tussen gemeenten en ondernemers is niet altijd vanzelfsprekend. Het vraagt vertrouwen.
- Durf te investeren in langdurige relaties. Verschillende gemeenten kennen ondernemerskringen waarbij nauw en sterk de samenwerking wordt opgezocht met lokale ondernemers bij het oplossen van lokale vraagstukken.

- Bij het gebruik van de gespreksleidraad is het aan de vragensteller zelf welke vragen van belang zijn. Sommige ondernemers zijn al verder op het thema dan de ander. Daarnaast is het sterk afhankelijk van de wijze waarop het flexibel personeel wordt ingezet en wat de wensen zijn hoe de huisvesting georganiseerd zou kunnen worden. Dit vraagt van de vragensteller enige vorm van voorkennis en ervaring met het type bedrijven maar ook dat de juiste vragen worden gesteld.
- Ter ondersteuning van dit gesprek heeft de VNG onderstaande praatplaat ontwikkeld die gebruikt kan worden in het gesprek met de ondernemer.

Inzicht in de instrumentenkoffer

- Om de vraag te beantwoorden hoe bij besluitvorming over nieuwe bedrijvigheid de huisvestingsvraag als gevolg van de inzet van arbeidsmigranten onderdeel gemaakt kan worden van het (vestigings)beleid moet eerst inzichtelijk gemaakt worden welke (juridische) instrumenten gemeenten nu tot hun beschikking hebben. Bij de vijf pilotgemeenten kwamen uit die inventarisatie de volgende instrumenten naar voren:

- Gemeenten beschikken op dit moment over bovenstaande instrumenten waarmee gestuurd kan worden op economie, bedrijvigheid of huisvesting arbeidsmigranten.
- Bestaande instrumenten sturen vaak of op huisvesting óf op bedrijvigheid, maar zijn vaak niet integraal gezien of op elkaar afgestemd. Het samenspel of de optelsom van gemaakte beleidskeuzes binnen bestaand instrumentarium bepalen mede de oplossingsruimte die er is om tot goede huisvesting voor arbeidsmigranten te komen.

Bepalen inzet beleid- en juridische instrumenten

- Kavels die in het verleden al zijn uitgegeven vallen onder regime/beleid van die tijd. Bijvoorbeeld omdat er een vigerend omgevingsplan ligt wat beschrijft welke bedrijfsactiviteit waar en onder welke voorwaarden (bijvoorbeeld geluidscontour of milieucategorie) plaats mag vinden.
- De meeste bedrijfsvestigingen of -uitbreidingen vinden plaats door overnames, waarbij gebruik gemaakt mag worden van bestaande bestemming en vergunning. Dit neemt niet weg dat de gemeente ook in deze gevallen het gesprek kan voeren over de inzet van arbeidsmigranten en de huisvestingsbehoefte.
- De pilot leert ook dat gemeenten die weinig grond in eigen beheer hebben en waar wordt ontwikkeld door derde partijen, er moeilijk grip te krijgen is op welke bedrijven zich gaan vestigen. Gemeenten overwegen door het werken met de effectrapportage en de behoefte aan meer sturingsmogelijkheden de omslag te maken naar meer actiever grondbeleid.
- Het dient dus de aanbeveling om goed inzichtelijk te maken wat de gemeentelijke (grond) positie is als het gaat om nieuwe bedrijfsvestiging. Dit gecombineerd met de doelen die een gemeente zichzelf stelt kan bepalen welke (juridische) instrumenten kunnen worden ingezet.

Regionale afstemming

- Als één gemeente een stringenter beleid voert kan dit er toe leiden dat de opgave zich verplaatst. Dit wordt ook wel aangeduid als 'waterbedeffect'. Het verdient de aanbeveling het werken met een effectrapportage regionaal af te stemmen en hier afspraken over te maken.
- De pilots lieten zien dat de effectrapportage zich gemakkelijker in het regionale overleg economie (of bedrijventerreinen) of huisvesting laat beleggen. Tegelijkertijd liet de pilotfase zien dat de samenstelling van de deelnemende gemeenten per tafel kan wisselen en er vaak verschillende bestuurders betrokken zijn in verschillende samenwerkingsverbanden.
- Regionale samenwerking rondom arbeidsmigratie kan zowel door gemeenten als door provincies gestimuleerd worden. Voorbeelden hiervan zijn in Noord-Brabant en Noord-Limburg te vinden. Hier wordt vooral gewerkt met regionale afsprakenkaders. Het belang van regionale samenwerking wordt benadrukt in de pilots.

4.2 Uitkomsten van het werkatelier 'Aan de slag met de omgevingswet'

Rotterdam heeft deelgenomen aan het werkatelier van BZK in het kader van 'Aan de slag met de omgevingswet'. Rotterdam ervaarde in de provincie Zuid-Holland een gebrek aan regionale samenwerking op het thema arbeidsmigranten en het ontbreken van het constructieve gesprek over de relatie tussen huisvesting en nieuwe bedrijfsvestigingen. Daarnaast mist ook het instrumentarium en helderheid over wie welke bevoegdheden heeft of zou moeten hebben. Oplossingen kunnen voor een groot deel in regionaal verband en in de afstemming gevonden worden.

In het werkatelier is nagegaan welke mogelijkheden een programma (het nieuwe instrument van de Omgevingswet) biedt om huisvesting en nieuwe bedrijvigheid aan elkaar te koppelen en om te komen tot regionale afstemming tussen gemeenten. Aanvankelijk waren de verwachtingen hooggespannen om nieuwe bedrijfsvesting en de huisvestingseffecten integraal te benaderen en al dan niet via een effectrapportage juridisch te borgen. Bijvoorbeeld om via een thematisch omgevingsprogramma tot verplichte regionale afstemming te komen. De uitkomst is echter dat een juridische borging (nog) niet mogelijk is. Bij een mogelijke inwerkingtreding van de Wet versterking regie op de volkshuisvesting zullen gemeenten hiertoe meer mogelijkheden krijgen.

4.3 Uitwerking van de instrumentenkoffer

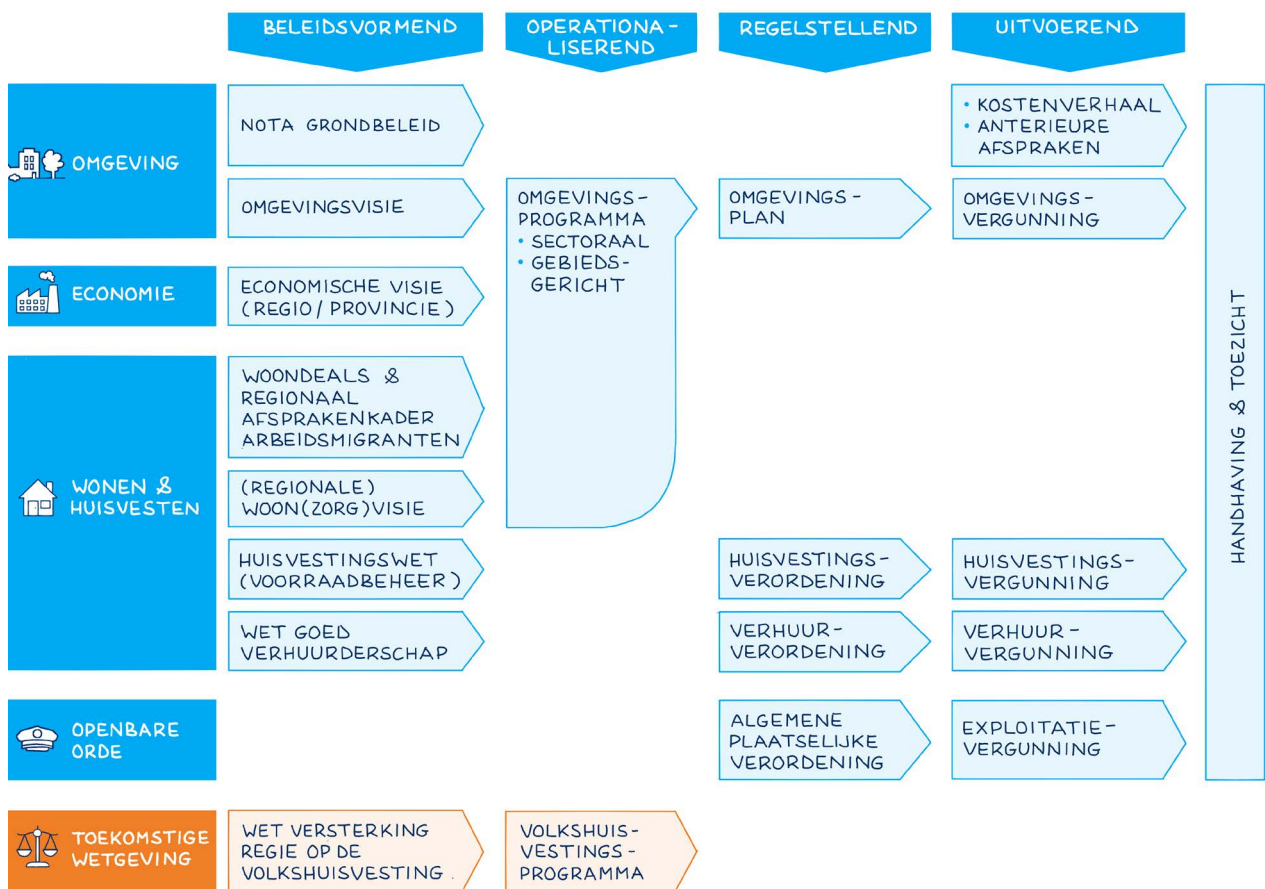
De pilotgemeenten zijn gemotiveerd om ervoor te zorgen dat bij de besluitvorming over nieuwe bedrijvigheid de huisvestingsvraag als gevolg van de inzet van arbeidsmigranten onderdeel is van het (vestigings)beleid. En andersom ook: dat het huisvestingsbeleid goed aansluit op de economische behoefte en het economisch beleid. Er is een groeiende behoefte om te kunnen sturen via de huidige beschikbare instrumenten. Om gemeente hierin tegemoet te komen en om deze handreiking zo praktisch mogelijk te maken staan alle bestaande instrumenten die raken aan de thematiek kort omschreven in het volgende hoofdstuk.

Gaat uw gemeente aan de slag met de effectrapportage en wilt u deze ervaringen graag delen of heeft u ondersteuning nodig? Neem dan contact op met het ondersteuningsteam arbeidsmigranten via: arbeidsmigranten@vng.nl.

Meer informatie over de effectrapportage en het dossier arbeidsmigranten vindt u op de [website van de VNG](#).

5 De instrumentenkoffer

Uit de diverse gesprekken met de pilotgemeenten is naar voren gekomen dat een overzicht van de bestaande instrumenten vaak ontbreekt, maar wel wenselijk is. Complicerende factor hierbij is dat de verschillende instrumenten op verschillende taakvelden liggen bij verschillende disciplines binnen een gemeente. Niet alleen het overzicht ontbreekt hierdoor maar ook wordt de onderlinge samenhang niet altijd gezien. Daarom hebben wij in dit hoofdstuk de bestaande (juridische) instrumenten (de instrumentenkoffer) die gemeenten tot hun beschikking hebben beschreven. Dit leidt tot het volgende overzicht:

We beschrijven elk instrument kort. We geven de wettelijke basis, een korte uitleg over het instrument en hoe deze zich verhoudt tot het huisvesten van arbeidsmigranten en nieuwe bedrijvigheid. Daar waar mogelijk wordt verwezen naar bestaande handleidingen en praktijkvoorbeelden.

We beginnen met de instrumenten die een regionaal karakter hebben en beschrijven daarna de gemeentelijke instrumenten. Dit doen we binnen de verschillende beleidsvelden en in de volgorde van beleid tot uitvoering. Tot slot sluiten we af met aankomende nieuwe wetgeving (de Wet versterking regie op de volkshuisvesting).

5.1 Regionale samenwerking

Het thema arbeidsmigratie is vaak binnen verschillende regionale overleggen belegd. Er is behoefte aan regionale afstemming om een waterbedeffect tegen te gaan, maar deze is niet automatisch georganiseerd omdat er verschillende regionale tafels met verschillende onderwerpen zijn. De effectrapportage leent zich het meest voor agendering op de economische of huisvestingstafel. Andere regio's kiezen ervoor een aparte tafel rondom arbeidsmigratie te initiëren. Voorbeelden hiervan zijn in Noord-Brabant en Noord-Limburg te vinden. Hier wordt vooral gewerkt met regionale afsprakenkaders. Het belang van regionale samenwerking komt naar voren uit de pilots.

“Het stopt niet bij de gemeentegrens: huisvesting en economie zijn regionale opgaven en vraagt om afstemming”.

Hoe regionale samenwerking in een regio ontstaat is erg verschillend en laat zich niet met een blauwdruk sturen. Van belang is dat er al een sterke mate van ambtelijke en bestuurlijke bewustwording in de 'trekkende' gemeenten is. In de regio Noord-Limburg is er een aparte bestuursopdracht op arbeidsmigratie. Het doel van deze bestuursopdracht is een samenwerking met op elkaar afgestemde lokale aanpak en daarnaast een regionale aanpak en lobby op specifieke onderdelen.

5.1.1 Regionale economisch beleid

Regionale samenwerking kan van bovenaf door provincies gestimuleerd worden. In de provincie Noord-Holland en Noord-Brabant hebben beide provincies de rol van regisseur op zich genomen. Meer hierover is te lezen onder 2.3 Provincies. Een actieve provincie zorgt ervoor dat het thema sterker wordt beleefd binnen regio's. Dergelijke interventies maakt dat gemeenten hierover eerder in gesprek gaan en bewustwording/inzicht eerder wordt bereikt.

Provinciaal en/of regionaal wordt gesproken over het bieden van sturing aan de economische groei. Welk soort bedrijvigheid past bij de regio en faciliteren we in groei? Omdat in bepaalde sectoren arbeidsmigranten meer nodig zijn dan in andere sectoren kan met het regionaal economisch beleid gestuurd worden. Hiermee kan tijdig ingespeeld worden op de te verwachte vraag naar huisvesting.

5.1.2 Woondeals

Tussen de Rijksoverheid, provincies, gemeenten en woningcorporaties zijn in 2022 en 2023 Woondeals gesloten. De Woondeals vormen de basis voor de gehele volkshuisvestelijke opgave voor de komende jaren. Niet alleen betekent dit het transformeren naar en het bouwen van voldoende woningen, maar ook tot een effectieve inzet van de woningvoorraad voor de diverse doelgroepen.. Hierbij zijn expliciet aandachtsgroepen, waaronder arbeidsmigranten, benoemd. Deze afspraken moeten er voor zorgen dat het aanbod aan woningen en huisvestingslocaties voldoende is om de vraag naar woningen en huisvestingslocaties de komende jaren op te kunnen vangen.

“Economie en huisvesting zouden gelijk moeten optrekken”. gemeente Zuidplas

5.1.3 Regionale Afsprakenkaders

In verschillende regio's in Nederland zijn Regionale Afsprakenkaders op het thema 'arbeidsmigratie' gemaakt. Hierin zijn regionaal afspraken gemaakt over hoe om te gaan met de verschillende uitdagingen die arbeidsmigratie met zich meebrengen. Vanuit economisch perspectief is in deze afsprakenkaders aandacht voor de bedrijven die arbeidsmigranten nodig hebben. Welke sectoren betreft dit binnen de regio en welke knelpunten worden ervaren? Op het gebied van huisvesting worden afspraken gemaakt over de wenselijkheid van soorten huisvesting en de kwaliteit daarvan. Naast onderwerpen als economie en huisvesting wordt er vaak aandacht gegeven aan participatie in de Nederlandse samenleving. De regionale afsprakenkaders bieden een integraal antwoord op de problematiek en uitdagingen rondom arbeidsmigratie. Tegelijkertijd moet hier worden opgemerkt dat deze afsprakenkaders zich moeten laten vertalen naar beleid van individuele gemeenten. Voor zover nog niet gebeurd is, strekt het tot de aanbeveling om de regionale afsprakenkaders aan de hand van nieuwe economische inzichten en/of beleid en bijvoorbeeld de Woondeals te herijken en te actualiseren.

Regionale afspraken kunnen verschillende uitwerkingen hebben. Eén van deze uitwerkingen kan betrekking hebben op (de invulling van) bedrijventerreinen. Verschillende regio's hebben hier al afspraken over gemaakt:

- Regio West-Brabant bespreekt rondom bedrijvigheid de regionale meerwaarde van bedrijven. De gemeenten in de regio hebben zich verbonden aan de afspraak dat zij vestigingsverzoeken van logistieke bedrijven toetsen op [regionale meerwaarde](#) (p. 26).
- De provincie Limburg heeft in haar Beleidskader '[Werken aan een toekomstbestendige economie voor Limburg 2024-2027](#)'. het volgende opgenomen:

"We willen vooral de ontwikkeling van onze eigen regionale economie gericht versterken en nemen daarbij de bredere maatschappelijke effecten als congestie, arbeidsmigratie, ruimtegebruik, etc. mee. Wij stimuleren de inzet van nieuwe instrumenten als een huisvestingseffectrapportage en laten we als Provincie zelf de uitkomsten van deze rapportage meewegen bij bepaling van onze rol en eventuele inzet van instrumenten in het acquisitieproces".

- In de regio Noord-Limburg is een regionale bestuursopdracht geformuleerd. De gemeente Venray heeft dit op haar beurt vertaald naar lokaal beleid. Deze vertaling is [hier](#) te vinden.
- De gemeente Ridderkerk heeft in samenwerking met het expertisecentrum Flexwonen op eigen initiatief onderzoek uitgevoerd over hoeveel arbeidsmigranten werkzaam zijn op het bedrijventerrein Dutch Fresh Port en hoeveel de uitbreiding van het bedrijventerrein zou meebrengen. Uitkomsten kunnen vervolgens worden meegewogen in beleid en worden besproken binnen de regio.

5.2 Economie

5.2.1 Economisch Visie en programma

Voor het economisch beleid geldt lokaal hetzelfde als regionaal; welke soort bedrijvigheid is wenselijk binnen de gemeente? :

“Het is heel waardevol voor onze gemeente om meer inzicht te krijgen in de economische achtergronden waar we ons normaal niet zo mee bezig houden. Vanuit het inzicht ontstaat ook meer grip en handvatten om beleid te gaan richten op waar de gemeente en college voor staat”. Gemeente Hollands Kroon

In sectoren waar veel arbeidsmigranten nodig zijn, zoals bijvoorbeeld de agrarisch sector, voedingsindustrie en de logistieke sector, zal de vraag naar huisvesting voor arbeidsmigranten groter zijn dan in gemeenten waar deze sectoren niet aanwezig zijn. Natuurlijk kan deze vraag naar huisvesting het gevolg zijn van bedrijvigheid in omliggende gemeenten en daarvoor kan een gemeente dan regionaal het gesprek initiëren en tot afspraken komen (zie hiervoor ook 5.1). De eerste stap wordt gezet met sturing op nieuwe bedrijvigheid binnen de eigen gemeentegrenzen. Natuurlijk biedt de gespreksleidraad een handleiding bij bedrijfsleven, maar de ‘lessons learned’ uit deze gesprekken kunnen meegenomen worden bij de vorming van economisch beleid. Samen met de sectoren beleid ontwikkelen waarin niet alleen aandacht is voor economische groei en de faciliterende rol die dat van de gemeente vraagt, maar ook samen afspraken maken over de mogelijke huisvestingsopgave die daarbij hoort.

Om samenhang te brengen in het beleid is het noodzakelijk om losstaand economisch beleid mee te nemen in de ontwikkeling van ander beleid. Te denken valt hierbij bijvoorbeeld aan de omgevingsvisie. In een programma worden ambities, doelen en opgaven uit de omgevingsvisie nader uitgewerkt. Dit kan ook thematisch op het gebied van economie. Hierbij moet er altijd een relatie zijn met de fysieke leefomgeving. Denkbaar is bijvoorbeeld een gebiedsgericht programma waarin (ook) de doelen, ambities en opgaven op het gebied van bedrijvigheid en huisvesting beschreven zijn.

Een voorbeeld van hoe de koppeling tussen economie en wonen gelegd wordt, komt voort uit een gesprek met een van de pilotgemeenten:

“Huisvesting van arbeidsmigranten kan niet los worden gezien van hun betekenis voor de arbeidsmarkt. Bij de vestiging en verplaatsing van (nieuwe) bedrijven zal dan ook aandacht worden gevraagd voor de huisvesting van deze werknemers. De verantwoordelijkheid voor het huisvesten van arbeidsmigranten ligt primair bij de werkgevers waar de arbeidsmigranten werkzaam zijn (waaronder uitzendorganisaties), maar voor het vinden van geschikte woonlocaties is samenwerking en

afstemming met de gemeente aan de orde. De komende jaren zal de onbalans in de woonwerksituatie moeten worden verkleind en daarnaast tot kwalitatief betere huisvesting van deze kwetsbare groep werknemers moeten worden gekomen.”

In de [Economische agenda voor stad en regio 2022](#) (Platform31 en VNG) worden economische trends en ontwikkelingen, opgaven en uitdagingen die de komende jaren op gemeenten afkomen geschetst. Er worden handvatten geboden hoe daar mee om te gaan.

5.3 Wonen en Huisvesting

5.3.1 (Regionale) woonvisie

Waar in de Woondeals vooral ingegaan is op het realiseren van voldoende woningen en welke opgave daarbij hoort, geeft de (regionale) woonvisie meer ideeën over hoe het woningaanbod op peil gehouden kan worden, waarbij er nadrukkelijk oog is voor onderwerpen als duurzaamheid en leefbaarheid. In de regionale woonvisies worden daarom meer beleidskeuzes gemaakt en afspraken over wie waar bouwt en voor welke doelgroep. Binnen deze woonvisies kunnen arbeidsmigranten een doelgroep zijn waarvoor passende alternatieve woonvormen bedacht kunnen worden. De woonvisies worden regionaal en/of lokaal opgesteld.

Met de toenemende vergrijzing en de daarbij behorende zorgvraag zien we dat woonvisies aangevuld worden met de component ‘zorg’. Niet alleen wordt in deze woonzorgvisies de beschreven welke ambities er bestaan op het gebied van wonen, maar ook welke zorg- en ondersteuningsbehoefte er is in relatie tot wonen. Naast gemeenten en woningcorporaties zijn zorgorganisaties betrokken bij het opstellen van de woonzorgvisie. Ook een woonzorgvisie kan op regionaal niveau worden opgesteld. Een goed voorbeeld hiervan is de in het voorjaar van 2024 [ondertekende woonzorgvisie voor de regio West-Overijssel](#). De woonzorgvisie kan gezien worden als een sectorale uitwerking van de Omgevingsvisie. In het geval de Wet versterking regio op de volkshuisvesting in werking treedt zal de woon(zorg)visie een bouwsteen vormen van het verplichte volkshuisvestingsprogramma.

5.3.2 Huisvestingswet 2014

Het doel van de Huisvestingswet 2014 is het zorgen voor een evenwichtige en rechtvaardige verdeling van woonruimten, zodat iedereen de mogelijkheid krijgt op het vinden van een betaalbare woning. De Huisvestingswet 2014 biedt verschillende instrumenten om hieraan invulling te geven. Gemeenten bepalen zelf of zij hiervan gebruik maken. Het is echter niet zomaar toegestaan om de vrijheid van vestiging te reguleren c.q. te beperken. Artikel 2 van de Huisvestingswet 2014 bepaalt daarom dat ingrijpen alleen gerechtvaardigd is als dat “noodzakelijk en geschikt is voor het bestrijden van onevenwichtige en onrechtvaardige effecten van schaarste aan woonruimte”. Hieronder beschrijven we de afzonderlijke instrumenten.

5.3.3 Huisvestingsverordening

De Huisvestingswet 2014 biedt de mogelijkheid om een Huisvestingsverordening vast te stellen. Dit kan alleen als aangetoond kan worden dat er een belang is gelegen in het tegengaan van de onevenwichtige en onrechtvaardige effecten van schaarste aan goedkope woonruimte. Hierbij is het

onvoldoende dat er sprake is van schaarste. Er moet ook aannemelijk worden gemaakt dat er sprake is van onevenwichtige of onrechtvaardige effecten van die schaarste.

Indien de gemeenteraad besluit tot het vaststellen van een huisvestingsverordening wordt het verboden om zonder huisvestingsvergunning woonruimte in gebruik te nemen of te geven. Dit geldt niet voor alle woonruimte, maar alleen voor woonruimte die in de verordening is aangewezen. Bij huisvesting van arbeidsmigranten is over het algemeen vooral sprake van huisvesting in het goedkopere woningsegment. De verordening biedt de mogelijkheid om ten aanzien van categorieën van woningen een vergunningplicht op te nemen voor onttrekking, samenvoeging, omzetting en woningvorming of splitsing van woningen. Daarnaast biedt de Huisvestingsverordening de mogelijkheid om opkoopbescherming te bieden voor bestaande koopwoningen. Deze opkoopbescherming bestaat uit een verbod op verhuur van goedkope en middeldure koopwoningen, ten einde starters meer kansen te geven op de woningmarkt. De opkoopbescherming voorkomt dat woningen worden opgekocht door beleggers en verhuurd worden aan bijvoorbeeld arbeidsmigranten of studenten.

Als laatste bestaat er sinds 1 januari 2024 de mogelijkheid om in het kader van het woonruimtevoorraadbeheer (onttrekking, samenvoeging of omzetting) niet alleen een te kijken naar schaarste maar ook naar het behoud van de leefbaarheid van de woonomgeving. Te denken valt hier aan redenen als grote druk op de openbare ruimte (tekort aan parkeerplaatsen en te veel aan afvalcontainers) en klachten van bewoners (geluidsoverlast en vervuiling).

Zie voor het model huisvestingsverordening ook de handreiking opkoopbescherming van de VNG:

[Model huisvestingsverordening](#)

5.3.4 Huisvestingsvergunning

De basis voor de Huisvestingsvergunning ligt in artikel 8 lid 1 van de Huisvestingswet 2014. Noodzakelijk is wel dat de gemeenteraad een huisvestingsverordening heeft vastgesteld waarin het verbod is opgenomen om zonder een huisvestingsvergunning bijvoorbeeld een woning te onttrekken aan de woningvoorraad.

Zoals hiervoor al opgemerkt biedt de huisvestingsvergunning de mogelijkheid om het wonen in goedkopere huurwoningen te reguleren. Bij de huisvestingsverordening zijn al de activiteiten genoemd waarvoor een vergunningplicht kan worden ingesteld. Vanaf 1 januari 2024 is de extra mogelijkheid opgenomen om in het goedkope en middenhuursegment huursegment voorrang te geven aan bepaalde beroepsgronden (onderwijzers, verpleegkundigen en politieagenten).

Naast een huisvestingsvergunning voor huurwoningen kent de wet ook de mogelijkheid om een huisvestingsvergunning te eisen voor nieuw te bouwen voor verkoop bestemde woonruimten met een koopprijs van ten hoogste € 390.000. De huisvestingsvergunning reguleert de 'toewijzing' van goedkope en middenhuursegment woningen op de reguliere woningmarkt en kan daarmee onttrekking ten behoeve van kamergewijze huisvesting van arbeidsmigranten voorkomen.

In het licht van het bovenstaande vragen wij aandacht voor de Wet versterking regie op de volkshuisvesting die ten tijde van dit schrijven in behandeling is bij de Tweede Kamer (zie paragraaf 5.5). Op basis van deze wet moeten gemeenten de woonbehoefte van verschillende doelgroepen in kaart moeten brengen. Bij eventuele schaarste aan bepaalde woonvormen kan het instrumentarium van de Huisvestingswet 2014 worden ingezet.

5.3.5 Wet goed verhuurderschap

De Wet goed verhuurderschap heeft het doel om ongewenste verhuurpraktijken tegen te gaan en te voorkomen. Hiermee worden woningzoekenden, huurders en specifiek arbeidsmigranten alsmede de leefbaarheid beschermd. Om deze bescherming te bereiken roept de wet zeven algemene regels voor goed verhuurderschap in het leven. Deze regels stellen eisen aan het gedrag van verhuurders en bieden waarborgen om huurders tegen bepaalde gedragingen van verhuurders te beschermen. Daarnaast voorziet de wet in de oprichting van een laagdrempelig meld- en informatiepunt voor signalen en klachten over ongewenst gedrag van verhuurders of verhuurbemiddelaars.

Gelet op de vaststelling van de wetgever dat deze algemene regels en het meldpunt niet in alle gevallen zorgen voor het tegengaan van ongewenst verhuurgedrag is er ook een bevoegdheid voor gemeenten opgenomen in de wet om een vergunningplicht in te voeren. Meer specifiek biedt de wet de optie voor gemeenten om een algemene vergunningplicht (voor woonruimte) en/ of een vergunningplicht voor het verhuren van verblijfsruimten voor arbeidsmigranten in te voeren. Deze verhuurvergunningverplichting kan door de gemeenteraad door middel van een verhuurverordening worden gecreëerd.

Het instellen van een verhuurverordening met daarbij de verplichting tot het aanvragen van een verhuurvergunning maakt het mogelijk om de kwaliteit van de huisvesting te garanderen. Dit zijn de eisen die de Wet goed verhuurderschap stelt aan huisvestingslocaties. De wet is voornamelijk bedoeld om de kwaliteit van de huisvestingslocaties te garanderen. Met de wet en de verordening kan er opgetreden worden tegen slechte huisvestingslocaties en wordt een extra voorwaarde gecreëerd om goede huisvesting te realiseren.

5.4 Omgeving

Op 1 januari 2024 trad de Omgevingswet in werking. Wij gaan ervan uit dat de Omgevingswet voor deze handleiding geen verdere toelichting behoeft. Voor meer informatie over de Omgevingswet maar ook over de verschillende instrumenten verwijzen wij u door naar de site 'Informatiepunt Leefomgeving'. We gaan hieronder in op de verschillende instrumenten van de Omgevingswet.

5.4.1 Omgevingsvisie

De Omgevingswet schrijft voor dat iedere gemeente één omgevingsvisie vaststelt. In deze visie wordt de langetermijnvisie van de gemeente voor de hele fysieke leefomgeving in haar grondgebied beschreven. De omgevingsvisie (artikel 3.2 Ow) bevat:

1. Een beschrijving van de hoofdlijnen van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving
2. De hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling, het gebruik, het beheer, de bescherming en het behoud van het grondgebied, en
3. De hoofdzaken van het voor de fysieke leefomgeving te voeren integrale beleid.

Een omgevingsvisie geeft de mogelijkheid om voorgenomen ontwikkelingen op beleidsterreinen te beschrijven en te verbinden. Hierdoor kunnen tegengestelde of gekoppelde belangen vroegtijdig geïdentificeerd worden en stelt het de gemeente in staat om rekening te houden met de samenhang van relevante onderdelen en aspecten van de fysieke leefomgeving (artikel 2.1 lid 2 Ow). Uitgangspunt bij het opstellen van de omgevingsvisie (artikel 2.2 Ow) is dat gemeenten rekening houden met de taken en bevoegdheden van andere bestuursorganen en dus

beleidsmatig afstemming zoeken met bijvoorbeeld buurgemeenten of de provincie. De omgevingsvisie is vormvrij en zelfbindend. Dit laatste wil zeggen dan inwoners geen beroep kunnen instellen tegen de vaststelling van de omgevingsvisie maar dat bij de uitvoering van haar taken en bevoegdheden de gemeente in beginsel gebonden is aan hetgeen in de omgevingsvisie gesteld is.

De omgevingsvisie leent zich om ruimtelijk-economische ontwikkelingen in samenhang te beschrijven met het thema 'wonen'. De Omgevingswet beperkt het gebruik van de omgevingsvisie niet tot het beleid dat rechtstreeks betrekking heeft op directe of indirecte gevolgen voor de fysieke leefomgeving. In de omgevingsvisie kunnen ook andere, sectorale beleidsaspecten worden meegenomen die relevant zijn voor andere wetten dan de Omgevingswet en waarvan integratie in het beleid voor de fysieke leefomgeving meerwaarde heeft. In de omgevingsvisie kan dus een brede afweging over de indeling en het gebruik van de ruimte in de gemeente voor vestiging of uitbreiding van bedrijven worden gemaakt, waarbij ook gerelateerd ruimtebeslag in verband met huisvesting van werknemers wordt betrokken.

Voor gemeenten waarbinnen (boven)regionale bedrijventerreinen zich bevinden en voor gemeenten waar (bijvoorbeeld via gronduitgifte) vestigingen van (grootschalige) bedrijven kunnen worden verwacht, is het noodzakelijk om af te stemmen met omliggende gemeenten. De koppeling van de economische ambities met de huisvestingsambities voor alle aandachtsgroepen werkt door het zelfbindend karakter van de omgevingsvisie door in de beleidsuitvoering.

Na de koppeling in de omgevingsvisie kan een nadere concretisering plaatsvinden in een programma. Een koppeling tussen de ruimtelijk-economische ontwikkelingen en de huisvestingsopgave in de omgevingsvisie en/of een programma is wenselijk voor het inzetten van andere instrumenten in het kader van de doelstelling van deze handreiking, zoals bijvoorbeeld het omgevingsplan. Zo worden idealiter de grote lijnen in de omgevingsvisie en/of een programma uitgezet, en nader uitgewerkt, omgezet naar regels en uitgevoerd in de andere instrumenten.

Voorbeeld	
Basis	“Bij de nieuwvestiging van bedrijvigheid streven wij ernaar om in een vroeg stadium inzicht te krijgen in de relatie tussen het huisvestingsvraagstuk van arbeidsmigranten en de nieuwe bedrijvigheid.”
Breder perspectief: koppeling wordt al gemaakt met ambities huisvesting	“Bij de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen en bij de vestiging van nieuwe bedrijven is er aandacht voor de aantrekkende werking die deze bedrijvigheid heeft op arbeidsmigranten. In dit kader zet onze gemeente in op het realiseren van huisvestingsmogelijkheden op het terrein van deze bedrijven zelf als integraal onderdeel van ons streven naar een duurzame economische groei.”
Breder perspectief: koppeling wordt al gemaakt met ambities huisvesting op bedrijventerreinen.	“Wij streven ernaar om bij de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen en de vestiging van nieuwe bedrijven, de huisvesting van de benodigde arbeidsmigranten voor deze bedrijvigheid op het terrein van de nieuwe bedrijvigheid te vestigen. Hiermee ontstaat er een duurzame en geïntegreerde aanpak bij het ontstaan van nieuwe bedrijvigheid die zowel de lokale economie als de leefbaarheid van onze gemeenschap ten goede komt”

Zie voor meer informatie ook de volgende handreikingen van de VNG:

- [Praktijkproef Afwegingskader Omgevingsvisie](#)
- [Handreiking Landschap en participatie in de omgevingsvisie](#)

“Je krijgt meer titel om te toetsen op wenselijkheid wanneer dit op visieniveau [omgevingsvisie] ook een plek heeft gekregen. Voor ruimtelijke afweging moet dus eerst visie en beleid vastgesteld worden. Dan kan het ook beter/steviger meegenomen worden in toetsing op wenselijkheid.” gemeente Hollands Kroon

5.4.2 Programma

Het programma is een nieuw instrument onder de Omgevingswet. In een programma wordt beleid voor de ontwikkeling, het gebruik, het beheer, de bescherming of het behoud van de fysieke leefomgeving uitgewerkt en worden maatregelen geformuleerd (artikel 3.5 Ow). Op gemeentelijk niveau worden programma's vastgesteld door het college van burgemeester en wethouders. Een programma kan worden gebruikt om beleid uit de omgevingsvisie te concretiseren voor specifieke gebieden, sectoren of onderwerpen. Waar de omgevingsvisie de voorgenomen ontwikkelingen voor de verschillende beleidsterreinen beschrijft en verbindt, kunnen deze beleidsterreinen concreet worden uitgewerkt in programma's. Het college van burgemeester en wethouders is in principe vrij om te bepalen wanneer en voor welke onderwerpen zij een programma vaststelt. De Omgevingswet stelt voor een aantal verplichte programma's specifieke regels. Overeenkomstig met de omgevingsvisie, is een programma vormvrij en zelfbindend. Inwoners kunnen geen beroep instellen tegen de vaststelling van een programma maar bij de uitvoering van haar taken en bevoegdheden is de gemeente wel gebonden aan hetgeen in het programma is gesteld.

NB: op grond van de Wet regie versterking op de volkshuisvesting die zich ten tijde van dit schrijven in de wetgevingsprocedure bevindt, wordt een gemeente verplicht om een volkshuisvestingsprogramma op te stellen.

Zoals in de voorgaande paragraaf gesteld kan een gemeente in een omgevingsvisie een koppeling maken tussen ruimtelijk-economische ontwikkelingen en de huisvestingsopgave van arbeidsmigranten. In het programma kan een verdere concretisering op deze onderwerpen plaatsvinden. Dit kan gedaan worden door concreter beleid en beleidsmaatregelen op te nemen in een volkshuisvestingsprogramma ten aanzien van aandachtsgroepen, zoals arbeidsmigranten. Maar ook de economische ambities uit de Omgevingsvisie kunnen uitgewerkt worden in een economisch programma. Voorwaarde hierbij is dat er dan wel een relatie moet zijn met de fysieke leefomgeving. Zoals eerder opgemerkt onder 5.2.1 is een gebiedsgericht programma waarin doelen en ambities voor dat gebied op de thema's bedrijvigheid en huisvesting denkbaar.

Omdat het programma een verdere concretisering van de ambities uit de omgevingsvisie in zich houdt, geeft dit de mogelijkheid om thematisch beleidsmatig te sturen. NB: een onderwerp hoeft niet eerst in de omgevingsvisie voor te komen voordat er een programma kan worden opgesteld. Dus het evenwel mogelijk om ook in het programma op thema deze koppeling te realiseren.

Het is mogelijk om een programma door verschillende bestuursorganen gezamenlijk vast te stellen (Kamerstukken II, 2013/14, nr. 3, p.123). Dit kan zowel worden gedaan door bestuursorganen binnen eenzelfde bestuurslaag, als door bestuursorganen uit verschillende bestuurslagen. Gelet op het regionale karakter van de huisvestingsopgave kan een dergelijke aanpak de voorkeur genieten. In een programma kan per regio de huisvestingsopgave in beeld worden gebracht en regionale beleidsafspraken en maatregelen worden geformuleerd. Hiermee kan een regionaal programma een waterbedeffect voorkomen. Dit effect houdt in dat één gemeente faciliteert in de huisvesting waardoor de huisvesting van alle arbeidsmigranten uit de regio daar plaats vindt. Door samen te werken met andere gemeenten uit de regio en maatregelen te formuleren waarmee de huisvesting van arbeidsmigranten bij nieuwe bedrijvigheid bijvoorbeeld zo veel mogelijk op de werklocatie wordt gerealiseerd kan dit effect tegen worden gegaan.

5.4.3 Omgevingsplan

De Omgevingswet schrijft voor dat iedere gemeente één omgevingsplan vaststelt voor het gehele grondgebied. Het omgevingsplan is een van de kerninstrumenten van de Omgevingswet en stelt op gemeentelijk niveau regels voor de fysieke leefomgeving. Hierbij is de omgevingsvisie een belangrijk kader bij het vaststellen van het omgevingsplan. In het omgevingsplan wordt het beschreven langetermijnbeleid juridisch verankerd in regels voor de fysieke leefomgeving. Per gebied of op een bepaald thema kan de gemeente bepalen welke activiteiten er zijn toegestaan. Hierbij kan gedacht worden aan regels over bouwen, recreëren of wonen. Bij de totstandkoming van het omgevingsplan is de evenwichtige toedeling van functies aan locaties een verplicht vereiste (artikel 4.2 Ow). Dit houdt in dat binnen een gebied een balans bestaat tussen verschillende functies die locaties binnen een gebied kunnen vervullen.

Het omgevingsplan kan regels stellen zowel op het gebied van 'wonen' als de nieuwvestiging van bedrijvigheid. Op het gebied van wonen kan in het omgevingsplan bepaald worden waar woningen zijn toegestaan, welke huur- of koopprijs te realiseren woningen moeten hebben of dat deze woningen voor een bepaalde doelgroep beschikbaar moeten blijven (artikel 5.161c Besluit kwaliteit leefomgeving). Ten aanzien van nieuwe bedrijvigheid kan in het omgevingsplan bepaald worden waar welke activiteiten zijn toegestaan. Hoewel de functietoedeling in een omgevingsplan niet rechtstreeks kan zijn ingegeven door het effect dat (nieuwe) bedrijvigheid op de huisvestingsbehoefte kan hebben, kan voor de motivering van de keuzes in het omgevingsplan wel worden teruggevallen op integrale beleidsafwegingen in een omgevingsvisie of programma, die in het kader van een optimaal ruimtegebruik ook rekening houden met de huisvestingsbehoefte van toekomstige werknemers. Bij bedrijven die veel gebruik maken van arbeidsmigranten ligt de behoefte aan een bepaald type woning anders dan bij andere bedrijven. Het stellen van regels in het omgevingsplan kan mede zijn ingegeven door de gevolgen van het toelaten van (bepaalde) bedrijvigheid, c.q. het situeren van bedrijvigheid op locaties waar dat in meerdere opzichten (onder andere vanwege huisvesting) gunstig is. Wellicht ten overvloede merken wij op dat het type bedrijvigheid uit een oogpunt van samenstelling van personeel in het omgevingsplan niet geregeld kan worden. In grote lijnen kunnen huisvestingsaspecten bij bedrijfsvestiging worden betrokken, maar een gedetailleerde sturing op bedrijfsvestiging naar gelang de verwachte personeelssamenstelling of beperkingen van gebruikswijzigingen binnen de toegelaten functie kunnen in een omgevingsplan niet geregeld worden.

Meer concreet betekent dit dat de te verwachte activiteiten die van invloed zijn op de behoefte aan arbeidsmigranten en de passende huisvesting voor deze groep als relevante onderdelen in de voorbereiding van het omgevingsplan kunnen worden betrokken. De motivering hieromtrent moet worden opgenomen in de toelichting van het omgevingsplan. Het enkel en alleen weigeren of reguleren van functies op grond van volkshuisvestelijke gronden is niet toegestaan. NB: In beginsel vormt de onderbouwing bij het omgevingsplan een doorvertaling van de Omgevingsvisie.

5.4.4 Omgevingsvergunning

Uiteindelijk zal wellicht een omgevingsvergunning of een buitenplanse omgevingsplanactiviteit (BOPA) noodzakelijk zijn om de huisvesting te realiseren. Bij de toetsing van het initiatief moeten alle belangen afgewogen worden. Een integrale afweging is dan noodzakelijk. Zeker in gevallen waar de gemeente discretionaire bevoegdheid toekomt, is het noodzakelijk om te toetsen aan de ambities uit de omgevingsvisie. Diverse gemeenten stelden op basis van artikel 4:81 van de Algemene wet bestuursrecht ook eigen beleid om bepaalde initiatieven te toetsen. De gemeente Waalwijk stelde bijvoorbeeld de "[Beleidsregels kamerverhuur gemeente Waalwijk](#)" op. Deze beleidsregels hebben tot doel om het college een leidraad te bieden bij het afwegen van initiatieven voor de realisatie van kamerverhuur ten behoeve van onder andere arbeidsmigranten. De beleidsregel gaat onder andere in op gebieden waar kamerverhuur wel en niet wenselijk is en beoogd daarmee tot een goede spreiding te komen.

De toetsing van initiatieven vindt bij veel gemeenten plaats aan de omgevings- of intaketafel. Meerdere disciplines buigen zich dan tegelijkertijd over de wenselijkheid van het initiatief. Omdat het onderwerp zo breed is, en afhankelijk van het initiatief ook disciplines vraagt die niet aan de omgevings- of intaketafel vertegenwoordigd zijn, kan ook gedacht worden aan een eigen 'taskforce'. De gemeente Horst aan de Maas heeft een dergelijke eigen taskforce in het leven geroepen. Deze taskforce komt bijeen bij initiatieven waarbij arbeidsmigranten betrokken zijn. In de taskforce zitten alle op het gebied van arbeidsmigranten relevante beleidsterreinen en daarmee kan een integrale afweging gemaakt worden ten aanzien van een initiatief.

Wij merken op dat voor een omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit inhoudelijk dezelfde wettelijke kaders gelden als voor een wijziging van het omgevingsplan. Ook hier betekent dit dat huisvestingsaspecten in grote lijnen bij bedrijfsvestiging kunnen worden betrokken, maar dat ook bij een BOPA een gedetailleerde sturing op bedrijfsvestiging naar gelang de verwachte personeelssamenstelling niet mogelijk is.

Ervaring gemeente Zuidplas

Bij de intaketafel wordt bepaald of een plan 'wenselijk' of 'kansrijk' is en daar is het criterium huisvesting van arbeidsmigranten nog niet aan de orde. Dat is anders als het plan wordt doorgeleid naar de omgevingstafel. Voordat dat zo ver is, worden aan de initiatiefnemer aanvullende vragen gesteld over het plan en zit het onderdeel huisvesting van arbeidsmigranten ook in. Niet afdwingbare 'wensen' kunnen hier met de initiatiefnemer worden besproken op de omgevingstafel (dat geldt bijvoorbeeld ook voor duurzaamheidsmaatregelen). Voorafgaand aan de omgevingstafel, worden de volgende vragen aan de initiatiefnemer gesteld:

1. Beschrijf hoe het personeelsbestand is opgebouwd en hoe dit er na 5 jaar uitziet:
 - Hoeveel personen van het flexibel personeel betreffen arbeidsmigranten en hoeveel betreffen internationale werknemers?
 - En hoeveel procent daarvan wordt geworven via uitzendbureaus?
2. Heeft het bedrijf inzichtelijk waar het flexibel personeel is gehuisvest/ gaat verblijven en of deze huisvesting (SNF) gecertificeerd is? Zo ja, hoe en zo Nee, waarom niet.

5.5 Gemeentelijk grondbeleid

5.5.1 Nota Grondbeleid

In de vorige paragrafen zijn we vooral ingegaan op de beleidsmatige aspecten, zowel lokaal als regionaal. Hierin zagen we dat er regionaal en/of lokaal een keuze gemaakt kan worden ten aanzien van welke bedrijvigheid er wenselijk is of de mogelijkheid krijgt om uit te breiden. Dit is enigszins 'zwart-wit' gesteld maar zeker vanuit een regisserende rol en in mindere mate vanuit een faciliterende rol als gemeente, bestaat er de mogelijkheid om te sturen. Deze sturingsmogelijkheid bestaat er ook bij de uitgifte van gronden. Als een gemeente een actief grondbeleid voert, dan koopt en verkoopt zij zelf gronden. De Didam-arresten¹, en de jurisprudentie die op dit thema nog steeds wordt gevormd, stellen nadere regels omtrent de uitgifte van gronden door gemeenten. Indien er meerdere gegadigden zijn voor een onroerende zaak moet de gemeente, op basis van het gelijkheidsbeginsel, een gegadigde selecteren aan de hand van uitgiftecriteria. Voor het vaststellen van deze criteria heeft de gemeente ruime beleidsruimte indien er wordt voldaan aan de volgende drie voorwaarden¹³ namelijk:

1. objectief;
2. toetsbaar; en
3. redelijk.

Verder brengt het gelijkheidsbeginsel mee dat de gemeente moet verzekeren dat er een passende mate van openbaarheid is betreffende (i) de beschikbaarheid van de onroerende zaak, (ii) de selectieprocedure, (iii) het tijdschema en (iv) de toe te passen selectiecriteria. Indien de gemeente gemotiveerd tot de conclusie komt dat er slechts één gegadigde in aanmerking komt voor de uitgifte van de grond is er geen noodzaak tot het bieden van de mededingingsruimte.¹⁴

De uitgiftecriteria kunnen betrekking hebben op (i) de persoon of hoedanigheid van (potentiële) gegadigden (bijvoorbeeld een uitsluitingsgrond indien de gegadigde in een staat van faillissement verkeerd, of indien het Bibob onderzoek een negatieve uitslag heeft), (ii) de geschiktheid van de gegadigden (bijvoorbeeld financiële draagkracht of aantoonbare kennis) en (iii) de aard en/of kwaliteit van de beoogde (her)ontwikkeling (bijvoorbeeld duurzaamheid, inpasbaarheid, passend binnen beleidsdoelstellingen).

De gemeente kan contractuele eisen opnemen in de overeenkomst met de winnende gegadigde. Hierbij is het van belang dat alle gegadigden in de selectieprocedure voor de gronduitgifte aan deze eisen voldoen indien zij de winnaar worden. Hierbij kan gedacht worden aan een – naar de letter van de wet overbodige maar in de praktijk veel voorkomende – eis waarbij de koper zich verplicht te houden aan het publiekrechtelijke kader of aan de ruimtelijke plannen van de gemeente voor de locatie. Ook kunnen er eisen worden gesteld die niet publiekrechtelijk zijn vastgelegd zolang er geen onaanvaardbare doorkruising plaatsvindt van het publiekrecht.

Zoals hierboven is beschreven dienen gemeenten bij het voeren van actief grondbeleid gebruik te maken van uitgiftecriteria indien er meerdere gegadigden zijn. Relevant in het kader van deze handreiking is de mogelijkheid voor gemeenten om uitgiftecriteria op te stellen die zien op de aard en/of kwaliteit van de beoogde (her)ontwikkeling. Hierbij kan onder andere rekening gehouden worden met beleidsdoelstellingen. In het geval van een ontwikkeling waarmee nieuwe bedrijvigheid voorzien wordt, kan een gemeente een gegadigde selecteren, onder andere, aan de hand van de vraag of de ontwikkeling de (deels) benodigde huisvesting van arbeidsmigranten

¹³ Rb. Gelderland 8 januari 2019, ECLI:NL:RGGEEL:2019:46, Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 19 november 2019, ECLI:NL:GHARL:2019:9911 en HR 26 november 2021, ECLI:NL:HR:2021:1778)

¹⁴ (HR 26 november 2021: ECLI:NL:HR:2021:1778)

faciliteert op de uitgegeven grond zelf. Met een dergelijk criterium kunnen gemeenten actief grondbeleid gebruiken om te sturen. Voorop staat dat bij het stellen van criteria er, in het kader van de later op te stellen overeenkomst, sprake moet zijn van ruimtelijke relevantie en er geen doorkruising mag plaatsvinden van andere wetgeving.

De gemeente Hollandse Kroon is in pilots aan de slag gegaan met de [Nota Grondbeleid](#). De Nota Grondbeleid moet ondersteunend zijn aan de doelen die u wil bereiken welke geformuleerd zijn in andere visiestukken, zoals de economische visie of de omgevingsvisie. Waardevolle les uit deze pilot was om niet te gedetailleerd voor te schrijven. Echter het aansluiten bij de doelen uit de visies past mooi en zorgt ervoor dat er echt een koppeling wordt gemaakt. In de Nota Grondbeleid van de gemeente Hollandse Kroon is het volgende opgenomen:

“Denk hierbij [de vestiging van bedrijven] bijvoorbeeld aan het stellen van eisen met betrekking tot landschappelijke inpassing van het bedrijf of bedrijven toelaten op basis van de bedrijfseffecten die hun komst tot gevolg hebben. Bij deze bedrijfseffecten is het in ieder geval belangrijk om te betrekken welk type arbeidskrachten het bedrijf of bedrijven wenst in te zetten. In het geval van arbeidskrachten (waaronder arbeidsmigranten) moeten worden aangetrokken van buiten de eigen gemeente of regio is het nodig om te inventariseren of geschikte huisvesting voor deze mensen in de eigen gemeente of regio beschikbaar is, een effectrapportage bij nieuwe bedrijvigheid kan hierbij ondersteunen. Mocht er onvoldoende geschikte huisvesting en/of andere voorzieningen aanwezig zijn, dan kunnen deze uitkomsten worden betrokken bij de selectie van bedrijven dan wel in de huisvestingsopgave van Hollandse Kroon worden meegenomen.”

In het voorgaande is uitgegaan van een actief grondbeleid van de gemeente. Hiertegenover staat een faciliterend grondbeleid. De te ontwikkelen gronden blijven dan in eigendom van een private partij. De gemeente heeft dan geen sturingsmogelijkheden, anders dan er wellicht op basis van andere instrumenten mogelijk is.

Kijk voor meer informatie en handreikingen rondom de omgevingswet op:

- [Handreiking grondeigendom Omgevingswet](#)
- [Handreiking regionale meerwaarde](#)
- [Provinciaal aanbod: Aanvullende bestuurlijke afspraken Grip op grootschalige bedrijfsvestigingen](#)

5.5.2 Kostenverhaal en anterieure overeenkomst

In het kader van een evenwichtige toedeling van functies aan locaties kan een gemeente medewerking verlenen aan een bepaald initiatief, zoals bijvoorbeeld de vestiging van een bedrijf, door het nemen van een planologisch besluit. Als gemeente zijn er dan een aantal mogelijkheden om kosten (verplicht) te verhalen op degene die profijt heeft van het planologische besluit.

Als eerste kunnen gemeente en initiatiefnemer voorafgaand aan het besluit tot het verlenen van medewerking een overeenkomst sluiten. Dit is een zogenaamde 'overeenkomst over kostenverhaal'. De wettelijke basis hiervoor ligt in artikel 13.13 van de Omgevingswet.

Mocht er vooraf geen overeenkomst zijn gesloten dan heeft een gemeente (in voorkomende gevallen) de verplichting om kostenverhaal te regelen via het besluit tot het verlenen van medewerking. Hiervoor ligt de wettelijke basis in artikel 13.11 van de Omgevingswet. Dit kan een omgevingsplan of een buitenplanse omgevingsplanactiviteit (Bopa) zijn. In dat geval worden regels omtrent kostenverhaal in het omgevingsplan of in de omgevingsvergunning opgenomen.

Kostenverhaal vindt dan plaats via een kostenverhaalbeschikking. Opgemerkt wordt hier dat het voorzien in huisvesting voor personeel geen wettelijke verplichting is en geen kostensoort op de kostensoortlijst in bijlage IV bij het Omgevingsbesluit.

Natuurlijk bestaat de voorkeur dat huisvestingsvoorzieningen (woonruimte) worden gerealiseerd door de initiatiefnemer zelf. Mocht hij hier niet toe in staat zijn dan kan in de overeenkomst over kostenverhaal om een bijdrage worden gevraagd. Dit is niet afdwingbaar maar vormt op basis van het gevoerde gesprek een vrijwillige financiële bijdrage (artikel 8.20 Omgevingsbesluit). Dit brengt met zich mee dat een weigering om hieraan gehoor te geven, geen grondslag kan zijn om medewerking aan een project te weigeren. Uitdrukkelijk merken wij op dat een bijdrage alleen mogelijk is als hiervoor een basis is gelegd in de omgevingsvisie of in een programma. Hierin zal een duidelijke relatie moeten zijn gelegd tussen het voorgenomen initiatief en de ontwikkeling van het gebied waarvoor een financiële bijdrage wordt gevraagd.

Het IPLO heeft daarnaast nog de volgende handreiking opgesteld:

- [Handreiking kostenverhaal en financiële bijdragen Omgevingswet](#)

5.6 Openbare orde

5.6.1 Exploitatievergunning

Gemeenten kunnen op grond van artikel 149 van de Gemeentewet verordeningen maken. Een van deze verordeningen betreft de Algemene Plaatselijke Verordening (APV). De bepalingen uit de APV zien met name toe op handhaving van de openbare orde en de leefbaarheid. Voor zover de gemeente oordeelt dat het in haar belang is om regels te stellen, kan zij hierin regels opnemen omtrent het huisvesten van arbeidsmigranten. De mogelijkheid bestaat om een exploitatievergunningplicht op te nemen. Dit heeft tot gevolg dat een vergunning noodzakelijk is voor de exploitant voor het verhuren van verblijfsruimten aan arbeidsmigranten. De vergunning kan specifieke voorwaarden vaststellen met betrekking tot zowel het gebouw, de omgeving als de exploitant. Het doel van een exploitatievergunning ziet namelijk op het voorkomen of verminderen van overlast voor de directe omgeving. In deze gaat het dus alleen om de uitstraling van de huisvestingslocatie op de omgeving.

Zoals hierboven reeds opgemerkt moet het instellen van de vergunningplicht noodzakelijk zijn gelet op het algemeen belang dat daar mee gediend is. Dit betekent dat gemotiveerd moet worden waarom de vergunningplicht noodzakelijk is en er niet op een andere wijze hetzelfde resultaat behaald kan worden.

De gemeente kan met een exploitatievergunning bijvoorbeeld voorkomen dat arbeidsmigranten gehuisvest worden op locaties waar de huisvesting van arbeidsmigranten de woon- en leefsituatie in de omgeving op ontoelaatbare wijze nadelig beïnvloeden of wanneer er strijd is met het omgevingsplan. Het voorgaande kan als weigeringsgrond worden opgenomen in de verordening. Door dergelijke weigeringsgronden krijgt de gemeente meer grip op de locaties waar huisvesting van arbeidsmigranten toegestaan is.

Zoals hierboven reeds opgemerkt ziet de exploitatievergunning op een goede exploitatie van de huisvestingslocatie met als doel om onwenselijke situaties ten aanzien van het beheer te voorkomen en overlast voor de omgeving tegen te gaan. Indien op voorhand het beheer niet goed geregeld is dan kan de gemeente de exploitatievergunningen weigeren of indien de exploitatievergunning al afgegeven is, deze intrekken. De exploitatievergunning stuurt dus vooral op de kwaliteit van het beheer en het voorkomen van overlast. Aan de aanvraag van een

exploitatievergunning kan een Bibob onderzoek ten grondslag worden gelegd.

Vermeldenswaardig is dat de exploitatievergunning overeenkomsten kent met de verhuurvergunning als bedoeld in de Wet goed verhuurderschap. Het grote verschil is echter dat exploitatievergunning vooral ziet op de wijze waarop de huisvestingslocatie geëxploiteerd wordt en de (verwachte) effecten op de omgeving, terwijl de verhuurvergunning vooral ziet op de kwaliteit van de huisvestingslocatie en de verhuurder.

De gemeente Asten heeft een dergelijke regeling opgenomen in de APV. Dit geeft de gemeente de mogelijkheid om niet alleen ruimtelijk te toetsen maar ook te kijken naar de effecten van huisvesting van arbeidsmigranten in de omgeving. De gemeente Asten heeft wel gesteld dat dit nodig is vanaf vier personen. Onder dit aantal is geen exploitatievergunning nodig.

5.7 Afspraken met bedrijven

In het verleden hebben uitzendbureaus het opgepakt om huisvesting te voor arbeidsmigranten te regelen. Soms werden er recreatiewoningen gekocht of gehuurd om daar huisvesting in te laten plaatsvinden, vaak ook in strijd met gemeentelijke bepalingen. Voor gemeenten door heel het land werd dit pas manifest toen er klachten kwamen van omwonenden, daar waar dit plaats vond. Inmiddels heeft het een omvang bereikt die verstorend werkt op de huizen markt en de recreatieparken. Een oplossing kan zijn om mee te werken aan grootschalige huisvestingslocaties voor arbeidsmigranten met goede voorzieningen en sociaal beheer. Hier worden dan afspraken over gemaakt met de initiërende marktpartijen door bijvoorbeeld een convenant te sluiten. Gemeenten kiezen vanuit verschillende overwegingen om mee te werken aan dit soort grootschalige huisvestingsprojecten of juist niet. Voornaamste reden om mee te werken zijn onder andere:

- Door als gemeente hieraan mee te werken onder voorwaarden die u zelf stelt krijgt u meer grip op het proces.
- Hiermee weet u ook beter waar en hoelang de arbeidsmigrant woont.
- Het realiseren van grotere huisvestingslocaties kan de druk op de reguliere woningmarkt cq. woningvoorraad verlichten.

5.8 Handhaving & toezicht

Veel arbeidsmigranten komen naar Nederland via een uitzendbureau dat vaak ook het vervoer, de huisvesting en de zorgverzekering regelt. Er zijn ook arbeidsmigranten die zonder bemiddeling van uitzendbureaus naar Nederland komen en direct in dienst zijn bij een werkgever. Arbeidsmigranten krijgen meestal een contract met tarieven op of net boven het minimumloon. Werkgevers mogen, onder voorwaarden, maximaal 25 procent van het wettelijk minimumloon inhouden op het loon van arbeidsmigranten (en werknemers in het algemeen) voor de kosten van huur. Daarnaast mogen zij voor de zorgverzekering een jaarlijks vastgesteld bedrag inhouden op het loon. Gelukkig zijn de afspraken over werk, huisvesting, zorgverzekering en vervoer meestal niet geven waar zij recht op hebben. Een groot deel van het toezicht op de arbeidsrelatie en alles dat daar mee samenhangt ligt bij de Nederlandse Arbeidsinspectie (NLA). Er zijn werkgevers die bewust huisvesting van erbarmelijke kwaliteit verhuren en de situatie gebruiken om bijvoorbeeld zwart geld wit te wassen. Om deze schrijnende situaties tegen te gaan, is goed beleid op toezicht

en handhaving nodig. Samenwerking onder de noemer “een overheid” is belangrijk om effectief op te kunnen treden. Daarbij is het niet altijd van belang om samen controles uit te voeren maar wel om bij de constatering van misstanden deze met elkaar te delen. Een voorbeeld betreft de gemeente Halderberge. Zij hebben veel woningen die illegaal verhuurd worden aan arbeidsmigranten. De gemeente zette hier een gemeentelijke ‘taskforce arbeidsmigranten’ tegenover. Gemeentelijke toezichthouders gaan wekelijks pad om woningen te controleren. Niet alleen om te kijken of er sprake is van illegale kamerverhuur maar ook wordt er gecontroleerd op basis van de Wet Basisregistratie Personen (BRP) en de Wet goed verhuurderschap. Bij misstanden worden andere overheidsorganisatie, zoals de NLA, geïnformeerd.

Gemeenten kunnen dus op verschillende manieren op het gebied van toezicht en handhaving bijdragen bij het tegengaan van misstanden:

- Toezicht en handhaving op huisvesting en de basisregistratie personen uitvoeren.
- Signalen en meldingen uit de samenleving registreren en oppakken.
- Leefbaarheid en veiligheid handhaven.
- Samenwerkingspartner zijn bij de aanpak van mensenhandel en uitbuiting.

Meer informatie over de aanpak op handhaving en toezicht op deze domeinen, kunt u terug vinden in het [‘barrièremodel ‘bescherming kwetsbare arbeidsmigranten’](#).

5.9 Toekomstige wetgeving: de Wet versterking regie op de Volkshuisvesting

Als laatste schenken wij hier aandacht aan toekomstige wetgeving. In het Wetsvoorstel versterking regie op de volkshuisvesting welke ten tijde van dit schrijven in de Tweede Kamer ligt, wordt een volkshuisvestigingsprogramma verplicht gesteld voor gemeenten, provincies en Rijk. In deze programma’s moet onder andere de actuele en verwachte woonbehoefte van arbeidsmigranten in beeld worden gebracht. Er moet ook ingegaan worden op het beleid om tot vervulling van die woonbehoefte te komen. Dit betekent dat de huisvesting van arbeidsmigranten expliciet aandacht krijgt in de volkshuisvestigingsprogramma’s van het Rijk, provincies en gemeenten. Het gaat dan om arbeidsmigranten als bedoeld in artikel 1 van de Wet goed verhuurderschap. Aan de basis van de volkshuisvestigingsprogramma’s ligt de woonbehoefte voor de komende jaren. Om deze goed in beeld te krijgen is het noodzakelijk om te weten welke ontwikkelingen de komende jaren verwacht kunnen worden, bijvoorbeeld op het gebied van nieuwe bedrijvigheid en de woonbehoefte voor werknemers die hieruit voortkomt.

Bijlagen

1. Gespreksleidraad
2. Referentieobjecten
3. Praatplaten
4. De instrumentenkoffer
5. Overige handreikingen VNG

1. Gespreksleidraad

De gespreksleidraad bevat de volgende onderdelen:

- Algemene bedrijfsinformatie: Het betreft hier de algemene bedrijfsinformatie van de eindgebruiker.
- Locatie informatie: Met de uitgevraagde locatie informatie kan de omvang van de bedrijfsvestiging, verplaatsing of uitbreiding worden vastgesteld.
- Bedrijfsperspectief: De inzet van (flexibel) personeel is afhankelijk van de koers van het bedrijf. Daarom is het nuttig om de bedrijfsambities te betrekken en het meerjarenplan te betrekken.
- Personeel: Dit onderdeel vraagt op hoofdlijnen uit hoe het totale personeelsbestand is opgebouwd. De kern van deze vragen is om scherp te krijgen welk deel hiervan flexibel personeel is, welk deel van het personeel wordt ingehuurd via een uitzendbureau en welk deel van het personeel arbeidsmigranten zijn.
- Huisvestingsplan flexibel personeel: Dit gaat in op de vraag of een ondernemer een huisvestingsplan heeft voor flexibel personeel en de wijze waarop dit gebeurt of door wie. In gezamenlijkheid kunnen vervolgens scenario's worden besproken, zoals de heroverweging van de locatiekeuze, de heroverweging van de (grootschalige) inzet van arbeidsmigranten of het (gezamenlijk) toewerken naar de ontwikkeling van extra huisvestingslocaties.
- Wederkerigheid. Naast dat de gemeente informatie komt halen, is het ook belangrijk na te gaan wat je als gemeente kan brengen. Dit vraagt ook voorbereiding op het gesprek.

De volgende lessen zijn geleerd bij het uitvoeren van de gespreksleidraad:

- De gesprekken dienen nadrukkelijk geen eenrichtingverkeer te zijn. Daarnaast is het sterk aan te raden de gesprekken fysiek te laten plaatsvinden. Ervaring leert dat samenwerking met ondernemers opzoeken in sommige gemeenten nog niet vaak gebeurt. Dit maakt dat er ook aan vertrouwen tussen overheid en ondernemer gewerkt moet worden.
- Bij het gebruik van de gespreksleidraad is het aan de vragensteller zelf welke vragen van belang zijn. Sommige ondernemers zijn al verder op het thema dan de ander. Daarnaast is het sterk afhankelijk van hoe flexibel personeel wordt ingezet, hoe huisvesting eventueel gefaciliteerd moet worden. Dit vraagt van de vragensteller enige vorm van voorkennis en ervaring met het type bedrijven, maar ook dat de juiste vragen worden gesteld.
- De gespreksleidraad kan gebruikt worden voor gesprekken met al gevestigde ondernemers om op deze manier meer inzicht te krijgen in de hoeveelheid arbeidsmigranten die al werkzaam zijn in de gemeente. Indien het gesprek plaatsvindt met een al gevestigde ondernemer, om bijvoorbeeld meer inzicht in de gemeente te krijgen, is het goed na te gaan wat u als gemeente brengt en wat de ambities van de gemeente zijn waarbij samenwerking met ondernemers opgezocht kan worden. Denk hierbij aan energietransitie of innovatie.

1.1 Gespreksleidraad

I Algemene bedrijfsinformatie

Als de gemeente reeds beschikt over (bedrijfs)informatie dan wordt deze informatie niet opnieuw uitgevraagd.

1. Handelsnaam van bedrijf of organisatie.

Als de initiatiefnemer niet de eindgebruiker is, dan dient de eindgebruiker deze vragenlijst in te vullen [zie tussenrapportage pagina 13-16 voor toelichting]

2. Contactgegevens (adres [adres eventueel met locatieaanduiding], woonplaats, telefoonnummer, mobiel telefoonnummer, emailadres)
3. KvK-nummer
4. Rechtsvorm
5. Branche
6. Hoofdvestiging + contactgegevens

Gemeenten kunnen ervoor kiezen om zich met name te richten op bedrijven uit de sectoren land- en tuinbouw, logistiek, voedingsindustrie en metaalindustrie. In deze sectoren zijn de meeste arbeidsmigranten werkzaam. Ook kunnen gemeenten zich richten op bedrijven met een minimale inzet van arbeidsmigranten. Echter, het aantal in te zetten arbeidsmigranten is vaak op voorhand niet helder of de verstrekte informatie blijkt bij doorvragen niet correct te zijn. Gemeenten kunnen daarom er ook voor kiezen om de groep bedrijven niet op voorhand af te bakenen.

II Locatie informatie

1. Betreft het een nieuwe bedrijfsvestiging, een bedrijfsuitbreiding of een verplaatsing van een bedrijfsvestiging?

- In het geval van verplaatsing, welke bedrijfslocatie(s) word(t)en verplaatst?
- Andere locaties kunnen informatie geven over hoeveel arbeidsmigranten er werkten en hoe zij gehuisvest werden. Hiervan kan informatie over overige locaties gevraagd worden.

2. Geef een toelichting op de locatiekeuze.

Besprek met het bedrijf in hoeverre de beschikbaarheid van personeel en de huisvesting van personeel is betrokken bij de locatiekeuze. Vraag ook na welke andere bedrijfseconomische aspecten meespelen in de keus voor de locatie in relatie tot het personeel.

3. Verstrek informatie over het totaaloppervlakte bedrijfspand(en) en/of verstrek informatie over het totaaloppervlakte landbouwgrond.
4. Geef een gedetailleerde beschrijving van de (voorgenomen) bedrijfsactiviteiten.

Een precieze beschrijving van bedrijfsactiviteiten (breedte of diepte van het assortiment, wisselende assortimenten) bepaalt het aantal mensen dat nodig is om het werk te verrichten.

In het geval de vestiging, uitbreiding of verplaatsing binnen de agrarische sector valt, beantwoord de volgende vragen:

- a) Welke producten worden verbouwd?
- b) Benoem per product hoeveel hectare wordt verbouwd.
- c) Benoem per product in hoeverre deze gewassen worden verbouwd in koude grond dan wel in teelt ondersteunende voorzieningen (tov's)?
- d) Benoem per product in welke periode deze worden verbouwd. Maak hierbij onderscheid naar de wijze waarop deze producten worden verbouwd (koude grond, gebruik tov's). Vermeld daarbij ook de piekperiode.

In het geval de vestiging, uitbreiding of verplaatsing binnen de logistieke sector valt beantwoord de volgende vragen:

- f) Benoem het aantal hectare bebouwing.
- g) Welke werkzaamheden worden op locatie uitgevoerd?
- h) Binnen welke termijn (uitgesplitst per jaar) verwacht u de volledige bedrijfsruimte te benutten?
- i) Wordt in ploegendiensten gewerkt? Zo ja, betreffen dit tweeploegendiensten, drieploegendiensten, vierploegendiensten of vijfploegendiensten?

III Bedrijfsperspectief

1. Beschrijf de ambitie waar het bedrijf over 5 jaar staat in relatie tot de bedrijfsactiviteiten die plaatsvinden op de in hoofdstuk 2 beschreven locatie. Betrek hierbij branchegegevens en branchetrends.
2. In hoeverre kunnen de bedrijfsactiviteiten (verder) geautomatiseerd worden?

Bespreek met het bedrijf of er concrete plannen bestaan om via (verdere) innovatie minder of anders uitvoerend personeel in te zetten. Bespreek hierbij de verschillende type innovaties.

IV Personeel

1. Beschrijf hoe het personeelsbestand is opgebouwd en hoe dit er na 5 jaar uitziet.

1.1. Hoeveel personen komen vast in dienst?

1.2. Hoeveel personen behoren tot de flexibele schil? (tijdelijke contracten en/of via uitzendbureaus)

- Ga hierbij ook in op seizoen fluctuaties, piek- en dalperioden en ploegendiensten. Dit kunnen veranderingen in het personeelsbestand gedurende het jaar betekenen.
- Indien het een bedrijfsverplaatsing betreft, ga na hoeveel personeel meegaat naar de nieuwe locatie.

2. Hoeveel personen worden geworven via uitzendbureaus?

Bespreek met het bedrijf met welke uitzendbureaus wordt samengewerkt. Dit kan een indicatie geven over hoe het personeel wordt gehuisvest en of er signalen zijn van misstanden bij de desbetreffende uitzendbureaus.

3. Hoeveel personen van het flexibel personeel betreffen arbeidsmigranten en internationale werknemers?

- Een arbeidsmigrant is afkomstig uit een ander EU-land, werkt in Nederland of heeft tot voor kort gewerkt in Nederland, verblijft in Nederland, werkt tegen een relatief laag salaris en heeft zich (nog) niet gevestigd in een zelfstandige woonruimte. Een internationale medewerker voldoet aan deze criteria maar is afkomstig van buiten de EU).
- Bespreek met het bedrijf in hoeverre het mogelijk is om ook participatieplaatsen of detachingsbanen aan te bieden ten behoeve van de re-integratie van inwoners.

V Huisvestingsplan flexibel personeel

Voor dit onderdeel is het belangrijk dat met het bedrijf wordt besproken dat op het bedrijf een verantwoordelijkheid rust voor goede huisvesting voor flexibel personeel. Ook als dit personeel wordt ingehuurd via een uitzendbureau.

In dit onderdeel wordt met 'flexibel personeel' bedoeld: Personeel met een tijdelijk contract en in te huren arbeidskrachten.

1. Hoeveel personen van het flexibel personeel verblijft tijdelijk in Nederland en beschikt niet over eigen huisvesting?

Het gaat hier dus specifiek om huisvesting waarbij er een relatie bestaat tussen het tijdelijk verblijf en de tijdelijke werkzaamheden. Het doel van deze vraag is achterhalen hoe groot het aandeel flexibel personeel is, wie geen huisvesting in Nederland heeft.

2. Heeft het bedrijf inzichtelijk waar het flexibel personeel zonder eigen huisvesting verblijft/ gaat verblijven en of deze huisvesting gecertificeerd is?

- Betrek in het gesprek met het bedrijf hierbij nadrukkelijk de normenkaders van het SNF-keurmerk of het AKF-keurmerk, de reistijd van het personeel, het aantal personen per slaapkamer en de (maximale) huurprijs per week.
- Bespreek wie de verhurende partij is en of de onderneming zelf de arbeidsmigranten gaat huisvesten.
- Bespreek of het bedrijf een lijst kan verstrekken met daarop de huisvestingslocaties.

3. Indien blijkt dat er bij de vestiging van het bedrijf arbeidsmigranten meekomen, waarbij het niet voldoende duidelijk is waar zij zich kunnen vestigen of hoe deze huisvesting is vormgegeven. Op welke manier zou het bedrijf zelf de huisvesting op kunnen vangen en voelt het bedrijf dit als eigen verantwoordelijkheid?

Ga hierbij het gesprek aan over wat het bedrijf doet en waar het bedrijf hulp bij nodig heeft. Kijk wellicht nog naar wat samen met de gemeente of regio ontwikkeld moet worden. In sommige gevallen heeft het bedrijf al eigen huisvesting, zou dit kunnen worden uitgebreid of gebruikt?

VI Wederkerigheid

Ga als gemeente ook na wat u kunt brengen bij ondernemers. Onderstaande vragen kunnen ook besproken worden met ondernemers.

- Hoe ziet relevant beleid eruit? Huisvesting arbeidsmigranten, huisvestingsverordening, economisch beleid.
- Mogen ondernemers op eigen terrein, op zelf gekozen locaties of op aangewezen locaties bouwen? Ga in het gesprek langs wat de verwachting van ondernemers is.
- Indien ondernemers concreet willen bouwen, help hen in het vinden van de juiste route binnen de gemeente

- Denk mee over participatie en kijk hoe hier samen in kan worden opgetrokken.
- Wat zijn andere voorzieningen die u als gemeente al aanbiedt, denk hierbij aan: taallessen, informatievoorziening, meldpunt wet goed verhuurderschap etc.
- Wat zijn andere ambities die u als gemeente al heeft, denk hierbij aan innovaties en vergroening.

Bij het gebruik van de gespreksleidraad is het aan de vragensteller zelf welke vragen van belang zijn. Sommige ondernemers zijn al verder op het thema dan de ander. Daarnaast is het sterk afhankelijk van de wijze waarop het flexibel personeel wordt ingezet, en wat de wensen zijn hoe huisvesting georganiseerd zou kunnen worden. Dit vraagt van de vragensteller enige vorm van voorkennis en ervaring met het type bedrijven, maar ook dat de juiste vragen worden gesteld.

2. Referentieobjecten

De lijst met referentieobjecten kan worden gebruikt door gemeenten ter voorbereiding op het gesprek met ondernemers en geeft een waarheidsgetrouw beeld van de inzet van arbeidsmigranten binnen bedrijven. Iedere referentie (of 'foto') is een weergave van een kwalitatieve uitvraag bij bedrijven naar de relatie tussen de grootte van de bedrijfslocatie en het aantal werkzame arbeidsmigranten. Hierbij is verder doorgevraagd naar de specifieke werkzaamheden, zodat er goed onderscheid kan worden gemaakt tussen de type bedrijvigheid binnen één branche. Het bedrijf heeft zelf de informatie aangeleverd en toestemming gegeven voor de publicatie van deze gegevens.

De lijst met referentiebedrijven laat een grote diversiteit tussen verschillende bedrijven zien. Voor ieder referentieobject wordt een korte beschrijving gegeven van de bedrijfsactiviteiten en het bijbehorende kengetal geeft een indicatie van hoeveel arbeidsmigranten mogelijk ingezet zouden kunnen worden bij vergelijkbare bedrijvigheid. Deze informatie kan vervolgens gebruikt worden ter bevestiging of vergelijking in het gesprek met ondernemers.

De referenties zijn absoluut niet bedoeld om 'algemeenheden' uit te extrapoleren. Dat kan niet en doet geen recht aan de verscheidenheid in de praktijk. Dit zijn slechts enkele foto's van bedrijven die gemeenten in staat stellen zich goed voor te bereiden op een gesprek met een bedrijf. Hoe het bij een individueel bedrijf loopt kan alleen opgehaald worden door in gesprek te gaan met het bedrijf en is onder andere afhankelijk van het type werk, de continuïteit van de orderportefeuille, de mate van automatisering, seizoensinvloeden en de regionale arbeidsmarkt. In de agrarische sector vindt in tegenstelling tot andere sectoren de huisvesting bijvoorbeeld vaak op eigen terrein plaats. Dit geeft de huisvestingsopgave een andere dynamiek.

De lijst bevat beschrijvingen van bedrijven binnen de vier sectoren waarbinnen de meeste arbeidsmigranten werkzaam zijn: land- en tuinbouw, logistiek, voedingsindustrie en metaalindustrie. Omdat de branches sterk onderling van elkaar verschillen, zijn de meest opvallende en belangrijke verschillen per branche hier verder opgesomd.

Land- en tuinbouw

De land- en tuinbouw kent een groot onderling onderscheid tussen de bedrijven, maar is ook sterk verschillend van de overige branches. Ten opzichte van de andere branches komt het in de land- en tuinbouw vaker voor dat arbeidsmigranten direct in dienst zijn van de agrariër en jaarlijks terugkeren naar de ondernemer. Daarnaast vindt huisvesting ook vaker plaats op het terrein van de agrariër en dus ook gefaciliteerd door de agrariër. Doordat zij zelf contracten en huisvesting verzorgen, is er beter zicht op hoe het met de arbeidsmigrant gaat.

Onderling kent de branche sterke verschillen. Het grootste onderscheid kan worden gemaakt of er verbouwd wordt in de open lucht of onder glas. Daarnaast kan er afhankelijk van het type gewas ingezet worden op automatisering en robotisering (bv oogstmachines). Ook laat de praktijk zien dat sommige ondernemers in deze branche ervoor kiezen om werkzaamheden uit te breiden over verschillende locaties of door samenwerking met andere bedrijven, zodat er ook buiten de piekperiodes diverse werkzaamheden zijn en er continuïteit geboden kan worden aan de medewerkers. Binnen de tuinbouw is het grootste onderscheid te vinden tussen het verbouwen van planten of vruchten/groenten.

Logistiek

Doorgaans wordt de logistiek als een geheel gezien, terwijl er onderling tussen de bedrijven grote verschillen tussen de bedrijfsprocessen van logistieke operaties en dus ook arbeidsintensiteit zitten. Zo zijn er warehouses met opslag van grote goederen maar met een lage omloopsnelheid. Bij pakketdiensten daarentegen is de doorloopsnelheid hoog en moeten er veel handelingen gebeuren. Hierdoor is de arbeidsintensiteit ook groot.

Daarnaast zijn er verschillen in de mate van flexibiliteit en pieken. Wanneer veel flexibiliteit wordt gevraagd, is er vaak ook een grotere flexibele schil. Bijvoorbeeld wanneer er in ploegendiensten wordt gewerkt en er 24-uurs dienstverlening is. Daarnaast wordt geconstateerd dat grote multinationale bedrijven vaker gebruik maken van een zekere flexibele schil dan lokaal gebonden familiebedrijven. Tot slot is er nog verschil in het type product dat in de logistieke opslag wordt bewaard of verpakt. Complexe medische producten vragen bijvoorbeeld andere kennis dan retail.

Voedingsindustrie

De voedingsindustrie is een brede industrie. Verschillende bedrijven vallen hieronder van voedselverpakking tot voedselverwerking. Maar ook de vleessector is onderdeel van de voedingsindustrie. Ofwel, een groot gedeelte van de keten rondom voeding kan hieronder geschaard worden. Afhankelijk van de type werkzaamheden, de mate van automatisering en robotisering is de arbeidsintensiteit en arbeidscompetenties verschillend. Machinale voedsel verpakkende werkzaamheden vragen immers iets anders dan verwerkende werkzaamheden die alleen met de hand kunnen gebeuren.

Metaalindustrie

Binnen de metaalindustrie kan grofweg onderscheid gemaakt worden in ten eerste de metaalconstructie. Hierbij gaat het vaak om de productie van eenvoudige materialen. Dit zijn vaak werkzaamheden waarbij geen of een lager opleidingsniveau nodig is. Arbeidsmigranten die hier werkzaam zijn, zijn hier vaak voor een langere periode werkzaam. Ten tweede is er de metaalverwerking of -productie. Hierbij is al opleiding nodig. Deze opleiding wordt vaak in land van herkomst gedaan of iemand wordt opgeleid in Nederland. Arbeidsmigranten die hier werkzaam zijn, zijn hier vaak voor een langere periode werkzaam. Het gaat hierbij om het verwerken van materialen. Het kan dus zijn dat iemand moet lassen. Tot slot zijn er werkzaamheden op de grotere industriële terreinen (de poort). Dit vraagt vaak een hoog opleidingsniveau en hierbij wordt vaak in kortdurende projecten gewerkt (tot twee jaar). Binnen dit segment wordt al eerder gesproken van expats.

In de metaalindustrie komt het relatief vaak voor dat arbeidsmigranten projectmatig voor een kortere periode bij een ander bedrijf worden ingezet. Denk hierbij bijvoorbeeld aan scheepsbouw die sterk afhankelijk is van de orderportefeuille. Schepen worden veelal niet het hele jaar door gebouwd en gebeurt in projecten. Voor kortere periodes worden dan externe bedrijven gevraagd voor bijvoorbeeld las- of schilderwerkzaamheden. Deze werknemers werken dan het hele jaar door voor het externe bedrijf, maar zijn slechts enkele werken bezig voor de scheepsbouwer.

We zijn nog steeds op zoek naar referentie-bedrijven. Ook in andere sectoren dan de bovenstaande vier. Heeft u een bedrijf gesproken dat bereid is om mee te werken als referentie aan deze handreiking en daarmee de positie van arbeidsmigranten te verbeteren?

Stuur dan een mail naar: arbeidsmigranten@vng.nl

2.1 Referentieobjecten

Logistiek

- Action
- DC Campus A58
- X11

Land- en tuinbouw

- X12
- Hereijgers-Verdaesdonck B.V.
- X1
- X2
- X3
- Wit-Flowerbulbs BV
- A.S. de Boer
- X7
- X6
- Westlands Seeds

Metaalindustrie

- Jonkman Coating
- Van Wijk-Werkendam
- Royal Bodewes
- Coatinc Anox b.v.

Voedingsindustrie

- Vleesbedrijf Paul van Essen BV
- Looije packing

Referentieobject Action

Algemene bedrijfsinformatie

Action Holding BV
Perenmarkt 15
1681 PG Zwaagdijk

In Zwaagdijk is het hoofdkantoor van Action gevestigd en een distributiecentrum. Een tweede DC is gevestigd in Echt.

Sectorinformatie

Grootschalige logistiek: Distributiecentrum non food discount

Korte beschrijving bedrijfsactiviteiten

De discount winkelketen Action kent een breed assortiment met veel wisselende producten. Dit maakt dat de logistieke processen relatief arbeidsintensief zijn. Er worden dagelijks verschillende goederen aangeleverd en opgeslagen in het distributiecentrum en iedere dag worden bestellingen aan winkels geleverd. De bestellingen van de winkels worden uitgezocht en ingepakt op locatie, ingeladen op de vrachtwagens en vervolgens gereden naar verschillende winkels in het land. Dit gebeurt zowel overdag als 's nachts. Mede door de hoge frequentie van het ontvangen en leveren van goederen en het snel wisselende assortiment van de winkelketen, heeft verregaande automatisering/robotisering niet direct meerwaarde.

Opbouw personeel in aantallen

Vast personeel: 480

Flexibel personeel: 720

Waarvan arbeidsmigranten: 50% van het flexibel personeel valt onder de definitie van arbeidsmigrant. Dit komt neer op ongeveer 360 medewerkers.

Vermelding kengetal (verhouding aantal arbeidsmigranten per hectare)

Warehouse: 10,4 ha

Aantal arbeidsmigranten: 360

Kengetal: 35 arbeidsmigranten/ha

Datum: 19 september 2023

Referentieobject DC Campus A58

Algemene bedrijfsinformatie

Logistics Capital Partners
Beemdstraat 5
5653 MA Eindhoven

Locatie: Campus A58, Roosendaal

Sectorinformatie

Grootschalige logistiek: Warehousing

Korte beschrijving bedrijfsactiviteiten

Het gehele complex is (gefaseerd) in gebruik genomen als 'buffer' distributiecentrum door een internationale supermarkt retailer. Het complex is ontwikkeld door Logistics Capital Partners. In het pand worden grote volumes aan goederen opgeslagen. Vandaaruit gaat het naar diverse stationaire distributiecentra, van waaruit vervolgens de winkels worden bevoorrad. Omdat de orders niet worden uitgezocht en ingepakt, is er een beperkt aantal mensen aan het werk op de locatie.

Opbouw personeel in aantallen

Totaal aantal personeel: 25

Vast personeel: 5

Flexibel personeel: 20

Waarvan arbeidsmigrant: 50% van het flexibel personeel valt onder de definitie van arbeidsmigrant. Dit komt neer op ongeveer 10 medewerkers.

Vermelding kengetal (verhouding aantal arbeidsmigranten per hectare)

Bedrijfsoppervlakte: 11,5 ha

Kantoorruimte: 1.240 m² boven magazijnruimte

Aantal arbeidsmigranten: 10

Kengetal: 1 arbeidsmigrant/ha

Datum: 6 september 2023

Referentieobject X11

Algemene bedrijfsinformatie

Sectorinformatie

Grootschalig logistiek: Distributie voor retail, tuincentra, e.d.

Korte beschrijving bedrijfsactiviteiten

Internationale importeur met vestigingen in meer dan 24 landen en meer dan 30.000 non-food producten.

Opbouw personeel in aantallen

Vast personeel kantoor: 40

Flexibel personeel: 200 regulier en inpiekperiodes 200 extra

Waarvan arbeidsmigranten: 100% van het flexibel personeel valt onder de definitie van arbeidsmigrant.

Vermelding kengetal (verhouding aantal arbeidsmigranten per hectare)

Bedrijfsoppervlakte: 22,25 ha

Kantoorruimte: 2.500 m²

Aantal arbeidsmigranten: 200 - 400

Kengetal: 9 - 18 arbeidsmigranten/ha

Datum: 22 september 2023

Referentieobject X12

Algemene bedrijfsinformatie

Sectorinformatie

Land- en tuinbouw: aardbeien, Chinese kool en ijsbergsla

Korte beschrijving bedrijfsactiviteiten

Het bedrijf verbouwt aardbeien (10ha), Chinese kool (15ha) en ijsbergsla (20ha). Dit verbouwt de onderneming in volle grond. Het plantseizoen loopt van februari tot eind augustus. Het oogstseizoen start in mei en eindigt in december.

Seizoen of piekperiode:

De seizoenmedewerkers worden voor de oogstperiode ingehuurd. Dit betekent dat de werkzaamheden in de perioden mei tot en met december toenemen. Buiten deze periode is het mogelijk dat deze groep seizoenwerkers werkzaam zijn bij andere agrarische ondernemingen.

Opbouw personeel in aantallen

Vast personeel: 2

Flexibel personeel: 30-40 seizoenarbeiders

Waarvan arbeidsmigranten: alle seizoenarbeiders vallen onder de groep arbeidsmigrant

Vermelding kengetal (verhouding aantal arbeidsmigranten per hectare)

Landbouwooppervlakte: 45 ha

Aantal arbeidsmigranten: 30-40

Kengetal: 1 arbeidsmigrant/ha

Datum: 27 september 2023

Referentieobject Hereijgers-Verdaesdonck B.V.

Algemene bedrijfsinformatie

Hereijgers – Verdaesdonck B.V.
Oekelsebaan 31
4881NE Zundert

Sectorinformatie

Land- en tuinbouw: aardbeienteelt

Korte beschrijving bedrijfsactiviteiten

Binnen het bedrijf vinden verschillende processen plaats. Het bedrijf teelt aardbeien onder glas. Het seizoen van oogsten en onderhouden van aardbeienplanten loopt van februari tot en met december. Daarnaast kweekt het bedrijf zelf ook planten op van trayplanten. De inkoop hiervan vindt begin van het jaar plaats, in mei gaan deze naar de kas en in juli worden de stekken versneden. In november worden deze trayplanten geroid en gaan ze de koeling in. Het seizoen rondom de kwekerij, bos en haagplantsoen loopt van oktober tot en met maart.

Seizoen of piekperiode:

Het oogsten en onderhouden van planten gaat bijna het hele jaar door. Enkel in de periode januari en februari gebeurt dit niet. De piekperiode is van eind april tot begin september.

Opbouw personeel in aantallen

Vast personeel: 8 mensen in vaste dienst

Flexibel personeel: 96 medewerkers, waarvan in de piek ongeveer 150 medewerkers

Waarvan arbeidsmigranten: alle seizoenarbeiders vallen onder de groep arbeidsmigrant

Vermelding kengetal (verhouding aantal arbeidsmigranten per hectare)

Landbouwoppervlakte: Totaal 50 ha.

Aantal arbeidsmigranten regulier: 96

Aantal arbeidsmigranten piekperiode: 150

Kengetal regulier: 2 arbeidsmigranten/ha

Kengetal piekperiode: 3 arbeidsmigranten/ha

Datum: 27 september 2023

Referentieobject X1

Sectorinformatie
Glastuinbouw

Korte beschrijving bedrijfsactiviteiten

Rozenkweker, gespecialiseerd in de teelt van Red Naomi! Rozen. Zet sterk in op innovatie, op gebied van duurzaamheid en ook AI in arbeidsproces.

Opbouw personeel in aantallen

Totaal: ca. 300

Vast personeel: 80

Flexibel personeel: 220

Waarvan arbeidsmigranten: 200

Vermelding kengetal (verhouding aantal arbeidsmigranten per hectare)

Bedrijfsoppervlakte: 19,5 ha

Aantal arbeidsmigranten: 200

Kengetal: 10,26 arbeidsmigranten/ha

Datum: 7 maart 2024

Referentieobject X2

Sectorinformatie
Glastuinbouw

Korte beschrijving bedrijfsactiviteiten

Teler van puntpaprika's. Leverancier van diverse groothandels waaronder bekende supermarkten en de betere groentespecialzaken die de puntpaprika in hun assortiment hebben opgenomen.

Opbouw personeel in aantallen

Vast personeel: 30

Flexibel personeel: 25-30

Waarvan arbeidsmigranten: 25-30

Vermelding kengetal (verhouding aantal arbeidsmigranten per hectare)

Bedrijfsoppervlakte: 12,6 ha

Aantal arbeidsmigranten: 25-30

Kengetal: 2 - 2,4 arbeidsmigranten/ha

Datum: 11 maart 2024

Referentieobject X3

Sectorinformatie

Glastuinbouw

Korte beschrijving bedrijfsactiviteiten

Teler van puntpaprika's. Leverancier van diverse groothandels waaronder bekende supermarkten en de betere groentespecialzaken die de puntpaprika in hun assortiment hebben opgenomen.

Opbouw personeel in aantallen

Vast personeel: 8

Flexibel personeel: 12

Waarvan arbeidsmigranten: 6

Vermelding kengetal (verhouding aantal arbeidsmigranten per hectare)

Bedrijfsoppervlakte: 4,7 ha

Aantal arbeidsmigranten: 6

Kengetal: 1,3 arbeidsmigranten/ha

Datum: 11 maart 2024

Referentieobject Wit-Flowerbulbs BV

Algemene bedrijfsinformatie

Wit-Flowerbulbs BV
Moerbeek 10
1735 ER 't Veld

Sectorinformatie

Land- en tuinbouw

Korte beschrijving bedrijfsactiviteiten

Wit-Flowerbulbs is gespecialiseerd in de tulp, van bol tot bloem. Denk aan het planten/kweken en vermeerderen van verschillende soorten tulpen. Er wordt gewerkt op 26 percelen in een straal van 17 km rondom het bedrijf.

Opbouw personeel in aantallen

Vast personeel: 30
Flexibel personeel: 50 (70 in seizoenspiek)
Waarvan arbeidsmigranten: 33 (ook in piek, wordt opgevangen met studenten)

Vermelding kengetal (verhouding aantal arbeidsmigranten per hectare)

Bedrijfsoppervlakte: 160 ha
Aantal arbeidsmigranten: 33

Kengetal: 0,2 arbeidsmigranten/ha

Datum: 25 maart 2024

Referentieobject A.S. de Boer

Algemene bedrijfsinformatie

A.S. de Boer
Valbrugweg 6
1735 EC 'T Veld

Sectorinformatie

Land- en tuinbouw, volle grond groenteteelt

Korte beschrijving bedrijfsactiviteiten

Teelt van spitskool, rode kool en witte kool en aardappelen en tulpenbollen in volle grond.

Opbouw personeel in aantallen

Vast personeel: 20 (waaronder wel oud-arbeidsmigranten)
Flexibel personeel: 35 (dal) 75 (piek)
Waarvan arbeidsmigranten: 35 - 75

Vermelding kengetal (verhouding aantal arbeidsmigranten per hectare)

Bedrijfsoppervlakte: 1,7 ha 320 ha teelt: 321,7 ha
Aantal arbeidsmigranten: 35 - 75

Kengetal: 0,1 – 0,23 arbeidsmigranten/ha

Datum: 2 april 2024

Referentieobject X7

Algemene bedrijfsinformatie

Sectorinformatie

Land- en tuinbouw

Korte beschrijving bedrijfsactiviteiten

De hele keten van aspergeteelt. Van zaadveredeling en opkweken van aspergeplanten tot teelt. Deel opkweek wordt verkocht, deel voor eigen teelt. De aspergeplant is een meerjarige plant die ca 8-10 jaar geoogst kan worden. Daarna moet er ook van perceel verwisseld worden (teeltwisseling). Daardoor wisselt het aantal hectare in de loop van de tijd. Daarnaast is er een locatie in Spanje: asperges worden ongesorteerd getransporteerd naar Nederland. Sorteren en verpakken in eigen hand. 20 aangesloten telers leveren hun product af en voor hen wordt de afzet georganiseerd. Sterk ingezet op automatisering van het sorteren, schillen en verpakken. Ook innovaties in buitenteelt (bv oogstmachine).

Opbouw personeel in aantallen

Vast personeel: 30

Flexibel personeel: 30 dal -350 piek

Waarvan arbeidsmigranten: 30 - 350

Vermelding kengetal (verhouding aantal arbeidsmigranten per hectare)

Bedrijfsoppervlakte: 220 ha

Aantal arbeidsmigranten: 30 - 350

Kengetal: 0,14 – 1,5 arbeidsmigranten/ha

Datum: 17 mei 2024

Referentieobject X6

Algemene bedrijfsinformatie

Sectorinformatie Glastuinbouw

Korte beschrijving bedrijfsactiviteiten

Kweek van komkommers en aardbeien op 3 locaties in 2 gemeenten. Sterke inzet op innovatie.

Opbouw personeel in aantallen

Vast personeel: 25

Flexibel personeel: 3 weken 30 in ombouw/rustperiode - 75 dal - 175 piek

Waarvan arbeidsmigranten: 30 flex zijn nu NL volgens onze werkdefinitie: (0- 45 - 145)

Vermelding kengetal (verhouding aantal arbeidsmigranten per hectare)

Bedrijsoppervlakte: 15 ha (10 ha komkommers, 5 ha aardbeien)

Aantal arbeidsmigranten: 30 flex zijn nu NL volgens onze werkdefinitie: (0- 45 - 145)

Kengetal: 0-3 - 9,6 arbeidsmigranten/ha

Datum: 10 mei 2024

Referentieobject Westland Seeds

Algemene bedrijfsinformatie

Westland Seeds
Zijlweg 7A
2678 LC De Lier

Sectorinformatie

Glas en tuinbouw – zaadveredeling

Korte beschrijving bedrijfsactiviteiten

Westland Seeds is gespecialiseerd in veredeling van verschillende blok-, snack-, en zoete punt-paprika's met focus op de ontwikkeling van rassen die aansluiten op specifieke behoeften van markt- en teeltomstandigheden. In combinatie met hun globale distributienetwerk verkopen zij hun commerciële rassen over de hele wereld.

Opbouw personeel in aantallen

Vast personeel: 10 (waaronder personeel uit Oost-Europa, die hebben allemaal een vast contract en vaste verblijfplaats)

Flexibel personeel: ca 7, afhankelijk van werkzaamheden

Waarvan arbeidsmigranten: 4 (op 12) in dal, 9 (op 22) in piek

Vermelding kengetal (verhouding aantal arbeidsmigranten per hectare)

Bedrijfsoppervlakte: 0,57 ha

Aantal arbeidsmigranten: 4-9

Kengetal: 7 arbeidsmigranten/ha in dal periode

16 arbeidsmigranten/ha in piek periode

Datum: 7 februari 2024

Referentieobject Jonkman Coating

Algemene bedrijfsinformatie

Jonkman Coating
Lemerij 11
7555 PX Hengelo

Sectorinformatie

Metaalindustrie: Chemisch voorbehandelen, poedercoaten en natlakken van materialen

Korte beschrijving bedrijfsactiviteiten

Bij Jonkman coating wordt gewerkt vanaf een volledig geautomatiseerde poedercoatlijn en een natlakafdeling. Dit maakt het mogelijk om een breed scala aan coating technieken toe te passen op uiteenlopende ondergronden. Afhankelijk van de hoeveelheid klussen of opdrachten wordt gewerkt in een ploegendienst of in dagdienst.

Opbouw personeel in aantallen

Vast personeel: 60

Flexibel personeel: 10 tot 25 uitzendkrachten, afhankelijk van de opdrachten die binnenkomen

Waarvan arbeidsmigranten: alle uitzendkrachten vallen onder de groep arbeidsmigrant

Vermelding kengetal (verhouding aantal arbeidsmigranten per hectare)

Bedrijfsoppervlakte: 1,85 ha.

Aantal arbeidsmigranten: 10 - 25

Kengetal: 5 – 13 arbeidsmigranten/ha

Datum: 27 september 2023

Referentieobject Van Wijk Werkendam

Algemene bedrijfsinformatie

Van Wijk Werkendam
Biesboschhaven Noord 2
4251NL Werkendam

Sectorinformatie

Metaalindustrie: Machinefabriek en scheepswerf

Korte beschrijving bedrijfsactiviteiten

Van Wijk is een machinefabriek en produceert onder andere boegschroeven, stuurhuizen en hefkolommen, kranen en spudpalen. Hiernaast richten zij zich ook op onderhoud en reparaties en voert van Wijk keuringen en inspecties uit.

Opbouw personeel in aantallen

Vast personeel: 30

Flexibel personeel: 10, onderverdeeld in ZZP, gedetacheerd en uitzendkrachten

Waarvan arbeidsmigranten: ongeveer 6 personen valt onder de gehanteerde definitie van arbeidsmigrant

Vermelding kengetal (verhouding aantal arbeidsmigranten per hectare)

Bedrijfsoppervlakte: 4.300 m²

Aantal arbeidsmigranten: 6

Kengetal: 14 arbeidsmigranten/ha

Datum: 27 september 2023

Referentieobject Royal Bodewes

Algemene bedrijfsinformatie

Royal Bodewes
Industrieweg 17 (+ Werfkade 22)
9601 LJ Hoogezand

Sectorinformatie

Metaalindustrie: Scheepswerf

Korte beschrijving bedrijfsactiviteiten

Royal Bodewes bouwt al meer dan 200 jaar koopvaardijsschepen zoals o.a. containerschepen en tankers met een draagvermogen tot 12.000 ton. Naast het eigen personeel wordt er afhankelijk van de orderportefeuille gewerkt met onderaannemers

Opbouw personeel in aantallen

Vast personeel: 80
Flexibel personeel: 20-30
Waarvan arbeidsmigrant: 20-30

Vermelding kengetal (verhouding aantal arbeidsmigranten per hectare)

Bedrijfsoppervlakte: 2,5 ha
Aantal arbeidsmigranten: 20-30

Kengetal: 8-12 arbeidsmigrant/ha

Datum: 19 september 2023

Referentieobject Coatinc Anox b.v.

Algemene bedrijfsinformatie

Coatinc Anox b.v.
Industrielaan 17
3925 BD Scherpenzeel

Sectorinformatie

Metaalsector

Korte beschrijving bedrijfsactiviteiten

Oppervlakte behandeling van aluminium door elektrolytische oxidatie (Anodiseren).

Opbouw personeel in aantallen

Vast personeel: 24
Flexibel personeel: 8
Waarvan arbeidsmigranten: 7

Vermelding kengetal (verhouding aantal arbeidsmigranten per hectare)

Bedrijfsoppervlakte: 0,5 ha
Aantal arbeidsmigranten: 7

Kengetal: 14arbeidsmigranten/ha

Datum: 26 maart 2024

Referentieobject Power Piping International BV

Algemene bedrijfsinformatie

Power Piping International BV
De Sonman 15
5066 GJ Moergestel

Sectorinformatie

Metaal - maakindustrie

Korte beschrijving bedrijfsactiviteiten

Power Piping International BV is fabrikant en leverancier van ondersteuningsonderdelen op diverse pijpsystemen, met name in de energiesector. Het bedrijf kent veel pieken in het werk op basis van vragen uit de markt.

Opbouw personeel in aantallen

Vast personeel: 15
Flexibel personeel: 37 (kan oplopen tot ca 55 in piek)
Waarvan arbeidsmigranten: 36 - 54

Vermelding kengetal (verhouding aantal arbeidsmigranten per hectare)

Bedrijfsoppervlakte: 0,7 ha
Aantal arbeidsmigranten: 36 - 54

Kengetal: 51 arbeidsmigranten/ha in dal periode
77 arbeidsmigranten/ha in piek periode

Datum: 25 maart 2024

Referentieobject Vleesbedrijf Paul van Essen BV

Algemene bedrijfsinformatie

Vleesbedrijf Paul van Essen BV
Praamstraat 15
8102 HM Raalte

Sectorinformatie

Vleesverwerkende industrie: Produceren van diverse vleesproducten, zoals o.a. een breed assortiment worsten, hamburgers en ready to eat producten.

Korte beschrijving bedrijfsactiviteiten

Vleesbedrijf Paul van Essen is een familiebedrijf, dat ruim 30 jaar geleden is opgericht. Het produceert vleesproducten, al dan niet gegaard (ready to eat) op klant specifieke wensen. Er zijn bereidingen van het vlees, zoals deegbereiding van het vlees met kruiden en/of groenten, kaas, e.d. Producten kunnen ook worden gegaard (ready to eat). Vervolgens worden de producten ingepakt en gereedgezet voor transport naar de klanten.

Opbouw personeel in aantallen

Vast personeel: 22
Flexibel personeel: 4
Waarvan arbeidsmigranten: alle flexibel arbeiders vallen onder de groep arbeidsmigrant

Vermelding kengetal (verhouding aantal arbeidsmigranten per hectare)

Landbouwooppervlakte: 0,7 ha
Aantal arbeidsmigranten: 4

Kengetal: 4 arbeidsmigrant/ha

Datum: 10 november 2023

Referentieobject Looije packing

Algemene bedrijfsinformatie

Looije packing
Honderdland 177
2676 LT Maasdijk

Sectorinformatie

Voeding

Korte beschrijving bedrijfsactiviteiten

Kwaliteitscontroles, in- en ompakken van groente en fruit. 7 locaties in Nederland. Sterke inzet op automatisering.

Opbouw personeel in aantallen

Vast personeel: 150
Flexibel personeel: 400 tijdens dal, 1.200 tijdens piek
Waarvan arbeidsmigranten: 400 tijdens dal, 1.200 tijdens piek

Vermelding kengetal (verhouding aantal arbeidsmigranten per hectare)

Bedrijfsoppervlakte: 2,5 ha
Aantal arbeidsmigranten: 400 tijdens dal, 1.200 tijdens piek

Kengetal: 160 - 480 arbeidsmigranten/ha

Datum: 10 mei 2024

3 Praatplaten effectrapportage

Er zijn ter ondersteuning van de effectrapportage drie praatplaten ontwikkeld om het gesprek binnen de gemeente aan te gaan, maar ook om het gesprek met ondernemers aan te gaan. De ervaring leerde dat de effectrapportage vrij complex is. De praatplaten zorgen ervoor dat de complexiteit uit de stof wordt gehaald en de effectrapportage makkelijker te bespreken wordt. De praatplaten gaan in op:

1. Algemeen

De effectrapportage in het algemeen. De eerste praatplaat geeft weer waar de effectrapportage over gaat en wat de doelen hiervan zijn.

2. Gemeente

Hoe de effectrapportage in de gemeente ingezet kan worden. Wanneer gemeenten besluiten de effectrapportage te gaan gebruiken, vraagt dit ook iets van hun processen. Huisvesting van arbeidsmigranten is immers een integraal vraagstuk. Daarnaast hebben de pilots geleerd dat er verschillende succesfactoren zijn, die maken dat gemeenten hier sterker mee aan de slag kunnen. Al deze factoren zijn uitgewerkt in de tweede praatplaat.

3. Gemeente & Bedrijf

De derde praatplaat is ontwikkeld ter ondersteuning van het gesprek met ondernemers. Tijdens de ontwikkeling van de effectrapportage kwam naar voren dat het voor ondernemers vaak niet duidelijk was waarom gemeenten nu dit gesprek willen gaan voeren. De laatste praatplaat gaat in op de gezamenlijke belangen die er zijn op de huisvesting van arbeidsmigranten.

NIEUWE BEDRIJVIGHEID & BEDRIJFSUITBREIDING IN DE GEMEENTE

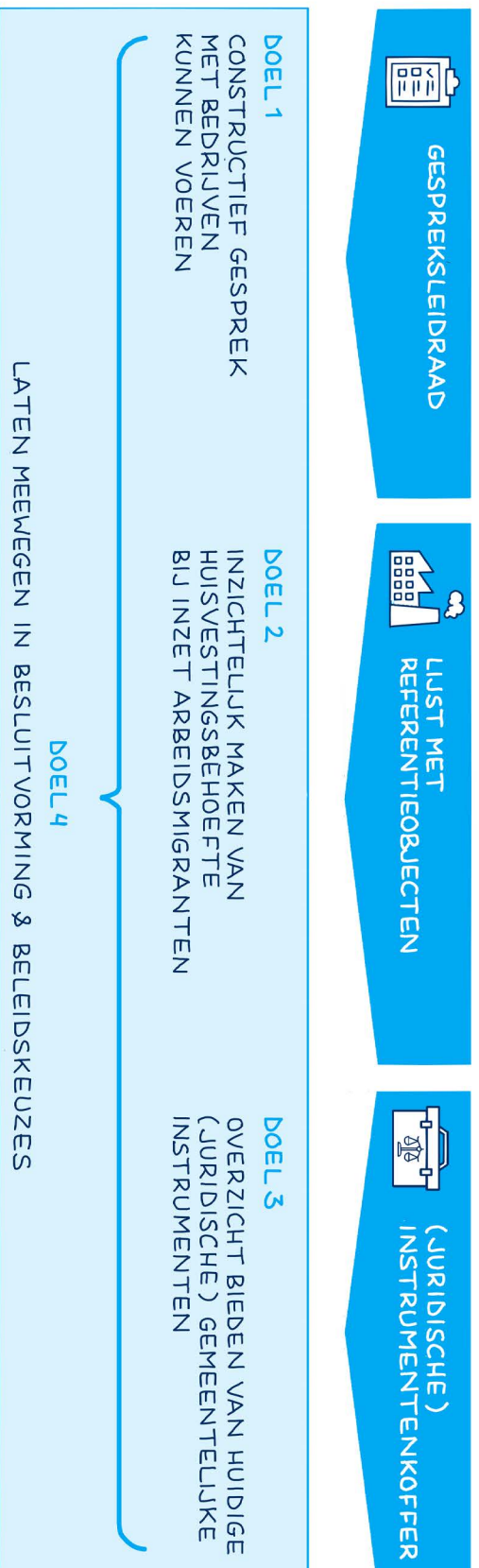
RELATIE VESTIGEN & WONEN BINNEN GEMEENTELIJKE AANPAK

UITGANGSPUNT VNG

HANDREIKING VOOR EFFECTRAPPORTAGE

3.1 Praatplaat - algemeen

3.2 Praatplaat - gemeente

GEMEENTE - SAMEN AAN DE SLAG MET DE EFFECTRAPPORTAGE

DOEL

BIJ BELEIDS- & RESULTVORMING OVER BEDRIJVIGHEID

MOETEN GEMEENTEN IN BEELD BRENGEN

GEVOLGEN VOOR DE HUISVESTINGSBEHOEFTE VAN ARBEIDSMIGRANTEN

WAT MOETEN WE DOEN ?

INTEGRAAL SAMENWERKEN VANUIT GEDEELD INZICHT

MEERDERE AFDELINGEN

BELEID EN UITVOERING

BESTUUR EN AMBTENAREN

GEMEENTE EN REGIO (EN PROVINCIE)

WAT IS NODIG ?

EIGENAAR ZORGT VOOR

- REGIE
- SAMENBRENGEN
- ONDERSTEUNEN

DURE

- DENKEN IN MOGELIJKHEDEN
- ENTHOUSIASME
- SAMENWERKEN MET BEDRIJFSLEVEN

STAP VOOR STAP AAN DE SLAG

TAAKVERDELING & PLANNING

- WIE DOET WAT WANNEER ?
- VAN BELEID TOT UITVOERING

INSTRUMENTENKOFFER
WAT KUN JE ?

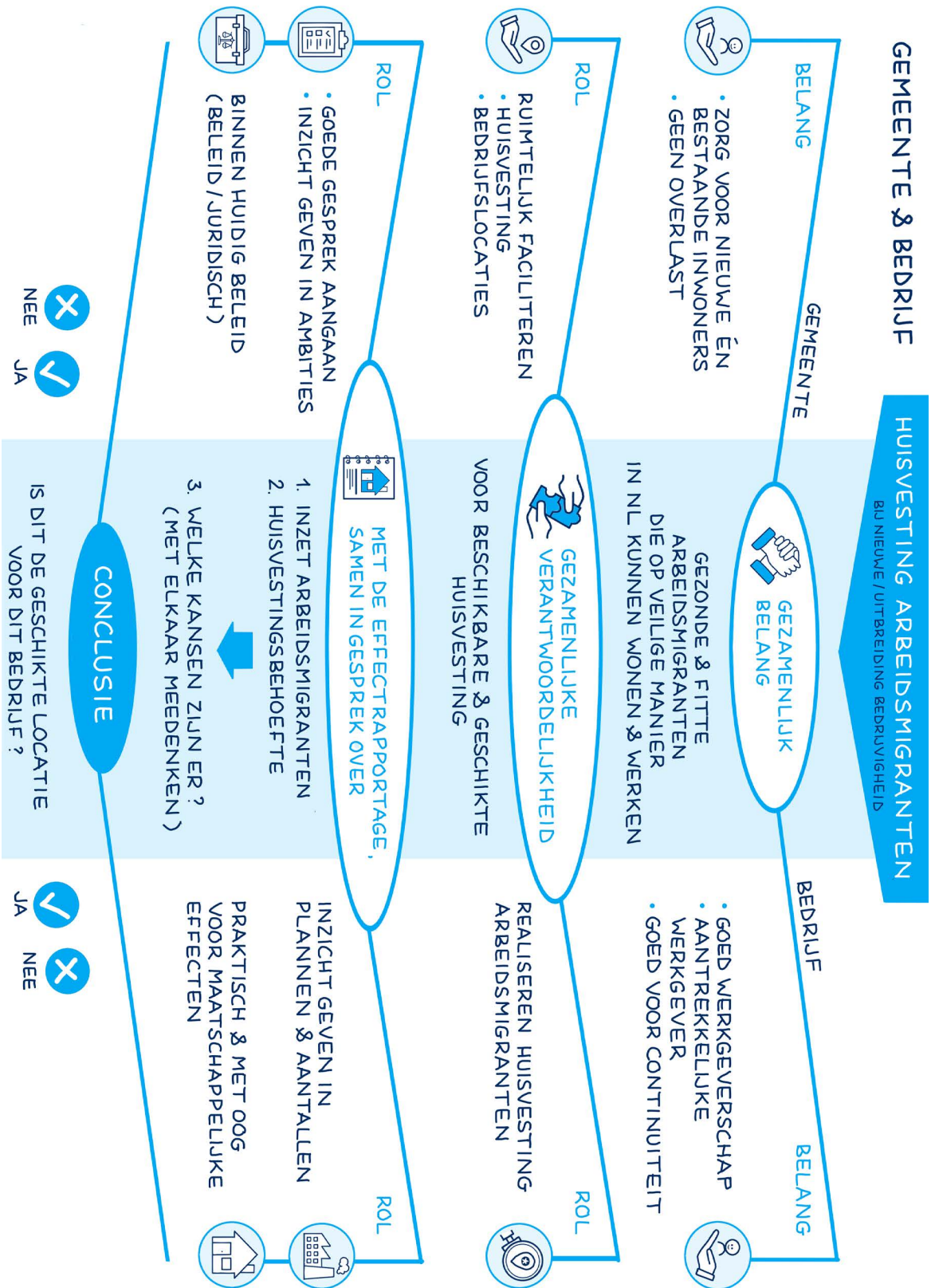

SAMENWERKING
HOE INFORMEER & BETREK JE ELKAAR ?

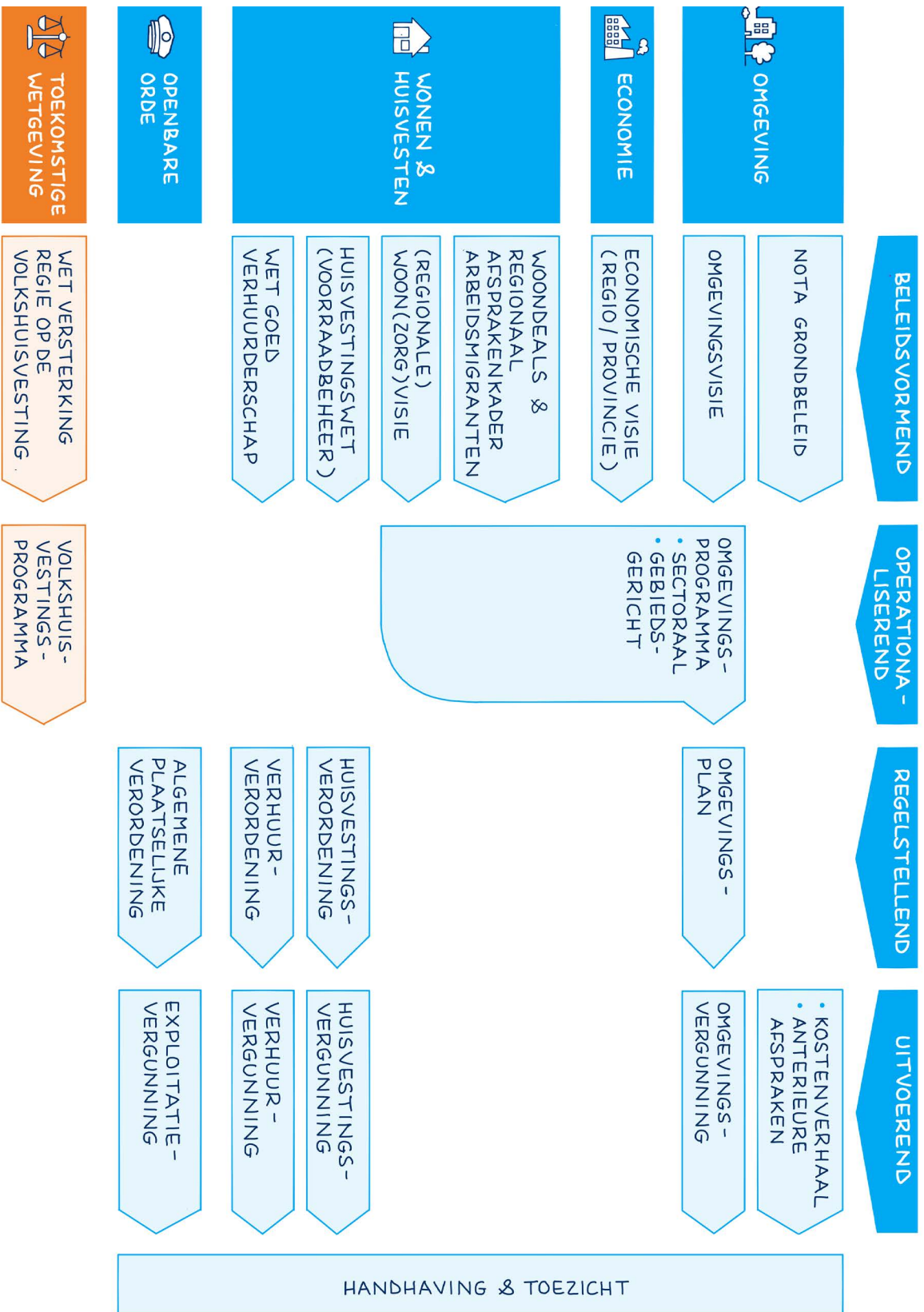

SAMENHANGENDE AANPAK
DOORWERKING & DOORONTWIKKELING

3.3 Praatplaat - gemeente & bedrijf

4 De instrumentenkoffer

5 Overige handreikingen

VNG

Huisvesting:

Het ondersteuningsteam arbeidsmigranten publiceert in juni 2024 de businesscase over huisvesting van arbeidsmigranten. Meer informatie hierover zal volgen.

Handhaving en toezicht

Gemeenten kunnen op verschillende manieren op het gebied van toezicht en handhaving bijdragen bij het tegengaan van misstanden. Meer informatie over het voorkomen en tegengaan van onwenselijke situaties, kunt u terug vinden in het barrièremodel '[bescherming kwetsbare arbeidsmigranten](#)'.

Registratie:

Gemeenten zoeken naar innovatieve oplossingen en samenwerkingen om de registratie van EU-arbeidsmigranten in de BRP te verbeteren. Inmiddels zijn er verschillende voorbeelden in het land van publiek-private samenwerking rondom de inschrijving van arbeidsmigranten:

- [Voorbeeld Aalsmeer](#)
- [Groepsgewijze inschrijving Peel en Maas](#)
- [Bekijk ook het webinar over registratie](#)

Zorg en welzijn:

Arbeidsmigranten ondervinden vaker dan gemiddeld problemen met het vinden van de juiste informatie of instanties. Om de kwetsbare positie van arbeidsmigranten in Nederland te verbeteren, kunnen gemeenten op verschillende punten actie ondernemen. Meer informatie over zorg en welzijn aan arbeidsmigranten, vindt u in de [handreiking en wegwijzer zorg en welzijn EU-arbeidsmigranten](#).

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten
Realisatie

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag
+31 70 373 82 00
info@vng.nl

mei 2024

vng.nl

Uitgave 02